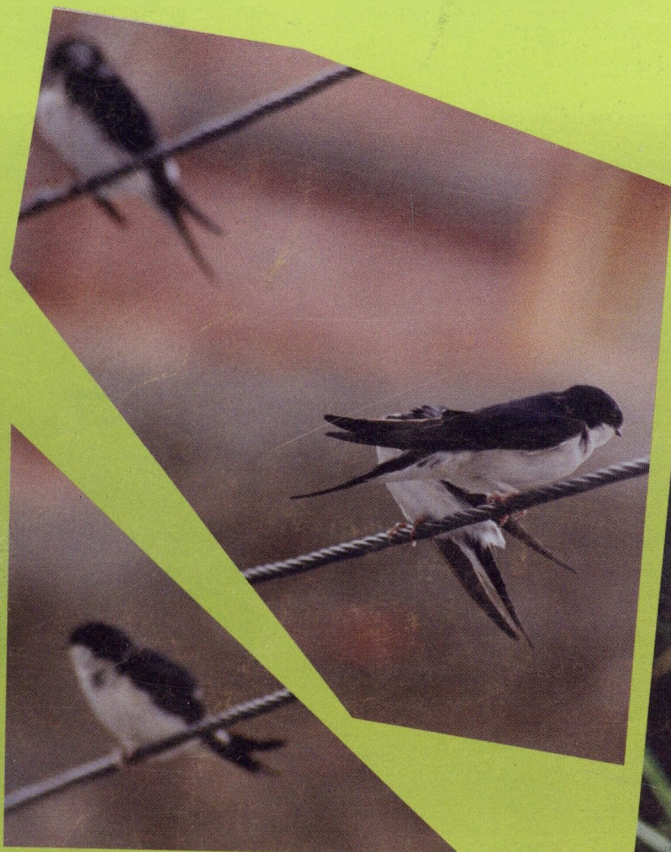

Farella

Revista de Llançà

ASSESSORAMENT I GESTIÓ
CORREDORIA D'ASSEGURANCES

City of
Llançà
Small SA

FISCAL

LABORAL

LEGAL

COMPTABLE

C. DASSEGURANCES

FINANCERA

| Av. Pau Casals, 23 1er 4^a • 17490 Llançà • Tel. 972 12 03 02 • Fax 972 12 03 02 • garbi@garbiassessors.com • www.garbiassessors.com |

FARELLA

Revista de Llança
Núm. 24
Juliol 2007
Preu: 3 €

Arxiu
Municipal
de Llança

*mots
al
vent*

JOSEP M. SALVATELLA

■ Somnis

Feria un pèl de calor, aquesta nit. Una i altra vegada he somiat que tenia un paper rellevant en una obra de teatre i, en el moment de sortir a escena, no em recordava de res. L'escenari era a l'aire lliure i s'assemblava més aviat a un ring de boxa, vés per on. Patia jo, és clar, patia molt. No sé si no m'havia estudiat prou el paper o si se m'havia oblidat tot de sobte.

Altres vegades m'ha passat, repetidament, amb un examen –suposo que de matemàtiques– amb resultats semblants. No m'estranya, vista l'assignatura, però fa patir, ben cert.

Tenen alguna relació aquests somnis amb el judici que diuen que ens espera en deixar aquest món? Del *Tercer poema de Job*: "Déu li faria mil preguntes / i ell no en respondria cap ni una".

Alguna cosa em diu que es tracta en el fons d'una avaluació negativa, de quelcom que no he fet bé. En tenim tantes de coses que esborrariem de la nostra vida, si poguéssim! Vindria després el càstig corresponent? Ah!... La sensació d'inseguretat, de por, és acusada. Per què somiem, m'ho voleu dir?

Carme Vinyoles intentava explicar-ho, a *Màgiques, pors i supersticions*: "Un home s'estalona amb una pedra, de nits, i fuig com ànima que porta el diable, convençut que la por el persegueix. Més endavant, enmig del bosc, topa amb una llum o amb una forma estranya i roman paralitzat, sense atrevir-se a donar un pas. Amb les primeres clarors del matí, tindrà ocasió de comprovar que la causa del seu temor és la resplendor que desprèn una bestiola morta en descompondre's, o un podrigall d'heura, o les branques soltes d'un arbre, mogudes pel vent...".

Freud segurament, amb tota seguretat, vaja, va estudiar el tema, no pot ser altra. Però tots, inclosos els més savis, ens equivoquem. Excepte, potser, els elegits, però aquests tenen imatges als altars.

Tant de temps que fa que no he fet teatre! I vet aquí que ara no sé el paper... Quina angoixa! Algú m'espera per jutjar-me, sembla... El públic? Un déu desconegut? Realment a algú li pot interessar el que jo pugui fer o no fer? El que hagi fet o no fet? Tan bé que es passa la nit, de vegades, sense somnis o, en tot cas, amb somnis plaents. Als musulmans, que es queixen d'altres coses, els esperen, diuen, les hurís...

Arxiu

AJUNTAMENT
DE LLANÇÀ

Impressió
Gràfiques PUJOL
Figueres

Dip. Leg.: GI-1327/95

Amb la col·laboració de

Diputació de Girona

Portada:
ENTRADA D'ESTIU,
de Carles Molins
i Rafael Borràs

■ Una cançoneta nova

L'he llegida no fa gaire en un llibre titulat *Les cançons d'en Surracans*, en el qual s'apleguen diverses tonades de tradició oral a la Garrotxa. Com altres composicions semblants, aquesta a cada estrofa repeteix el segon vers de l'anterior i n'aporta un de nou; enmig la tornada, sempre igual. La presència d'alguna incorrecció, sobretot castellanismes, és fruit de l'època. Vegem-la resumida:

"Una cançoneta nova bé la sentireu cantar,
treta n'és d'una minyona que n'és filla de Llançà.
I adios Caterineta, sola haver-t'hi de deixar,
sento la teva hermosura, m'hi faràs morir i penar".
Els versos que van entrant nous a cada estrofa diuen: "Tres galants que l'en festegen tots tres s'hi volen casar... i el més petit de tots és el que més s'hi vol casar... del seu pare en té llecència, la seu mare no li'n vol dar... se n'és anat a Barcelona i per metge a estudiar... Caterineta cau malalta, malalteta al llit s'està...

la seu mare li pregunta: "Quin metge irem a buscar?"... "I el metge de Barcelona, el que m'hi pensava casar"... I en allà a l'entrant del cuarto: "Caterineta, com ve i com va?"... "Malament, el senyor metge, malament el cor m'hi va"... Ja en demana tinta i pluma i paper per receptar... I al fons de la recepta metzines hi va posar... A la primera cullerada ja en demana el confessar... A la segona cullerada ja en demana el combregar... "Ara prou me l'en darieu, que us la pogués cobrar".

Velles cançons de temps vells, quan els pastors s'entretenien tot fent culleres i forquilles de fusta vora el marge o tocant senzilles melodies o confegint cançons repetitives a l'estil dels joglars antics. Bé, la noia, Caterineta, diu que era de Llançà, una localització forçada potser per la rima, vés a saber. Un amor desairat, el rancor fora de seny i la venjança. Pobra Caterineta!

Era llavors aquell temps que a les esglésies hi havia comidors, als camps espantaocells i que les noies casadores sortien a la finestra emmarcades per la clavellinera florida.

ARXIU

■ *L'escàlem*

Ells van ser l'escàlem. Sabeu per què? És una comparació que vaig llegir temps ha en un llibre que em va dedicar un amic. Sabeu què és un escàlem? Segurament sí, som en un poble de mar. L'escàlem és una estaqueta arrodonida, com un pal curt, clavat a la borda de la barca, on es lliga el rem amb una corda que en diem estrop.

La primera notícia que tenim de l'ús de l'escàlem la trobem en un baix relleu egipci que té uns cinc mil anys. Hi surten uns mariners lligant-hi un rem. Fins aleshores, sembla, els rem s'havien fet servir sense repenjar-los a l'embarcació. Aquest senzill descobriment va revolucionar la navegació i es va poder passar de les pirgües als llaguts i, posteriorment, a les grans trirrems romanes. Amb els rem subjectes a l'escàlem es pogueren moure barques molt més grosses i pesades, cosa abans impensable.

Els van ser l'escàlem. El punt de suport, un punt ferm i segur on poder recolzar-nos per moure la nostra pròpia vida. Digué Arquímedes, el siracusà: "Doneu-me un punt de suport i podré moure el món". Sense ells, sense els llançanencs d'abans, sense el seu treball i el seu exemple, sense la seva tasca feixuga i mal pagada, nosaltres no seríem res, o ben poca cosa. Ells van ser, doncs, el nostre escàlem.

Llançà, temps era temps, fou bastit, fou aixecat, pels pescadors i els vinyataires. Pels que cada matí enfilaven, a rem i a vela, la vella ruta de cap de Creus. I pels que cavaven, podaven i magencaven els ceps dels rostos eixuts. Eren gent dura, resistent, avesada a malviure amb ben poc. Gent que podien passar-se una setmana, de dilluns a dissabte, arraulits en una barraca de vinya, tot confegint amb santa paciència les parets de pedra seca; o gent que, sorpresos pel cop de tramuntana, cercaven l'empar de cala Prona, o Galladera, o Culip, tot vigilant amatents cada matí el carés de la mar.

SANTI MORET

Els van ser l'escàlem. Els nostres escriptors en van parlar. Així Carles Bosch de la Trinxeria, pels viarans de Masarac: "A la vinya de la Riera s'hi aplega un floreig de noies dels masos i pobles veïns, quiscuna amb lo seu cistellet sobre el braç, posades en renglera, faldilles retrossades, davantalet de tela; tallant, amb lo ganivet de fulla reblincada, els raïms que posen dins lo cistell...". O Josep M. de Sagarra, al Port de la Selva dels anys vint: "Luard és una pell socarrimada,/ i és una llengua que no tasta gras;/ clatell pelut i la gorra enfonsada / fins al nas;/ samarreta de plom, cul de cabàs./ Luard, cos rebaixat, fortor d'esquer,/ peus seguidors de totes les tasqueres,/ cridaire, mentider i home de bé,/ Luard, el mariner...".

Vinyataires i pescadors, pescadors i vinyataires –Vila i Port, Port i Vila–, van aixecar el poble. Els nostres avis i els avis dels nostres avis. Els que menaven l'arjau i els que veien alçar-se el sol damunt dels pàmpols color de foc. I les àvies, dones fortes que, segons deien, quan convenia sabien partir un duro pel mig i fer-ne dos.

Els van ser l'escàlem.

Entrevista a Olga Serradell

Excel·lent Cum Laude a la tesi universitària sobre immigració

MONTSE TARDIU

La llançanenca Olga Serradell i Pumareda es va doctorar en Sociologia i va obtenir la nota màxima, un Excel·lent Cum Laude, per la tesi que porta per títol: *Igualtat de diferències: l'impacte de les migracions en l'estructura social*. A més, la Caixa i el Govern francès van atorgar-li una beca de dos anys per a estudis de postgrau a França. En aquest cas, l'Olga s'ha instal·lat a la capital francesa, a París.

– **Hauràs viscut intensament fa poc les eleccions presidencials a França...**

– Doncs, sí.

– **Què et sembla Nicolas Sarkozy?**

– En matèria de política d'immigració fa por, és molt estratègia i autoritari. Penso que hagués estat millor Segolène Royal.

D'entrada, l'Olga s'autoqualifica de feminista i considera que el moviment d'alliberament de la dona ha d'incloure les veus de totes les dones, especialment les d'aquelles a qui l'antic feminisme ha silenciada i ha negat la participació: les altres dones, les que cada dia porten a terme la lluita feminista a casa seva, amb les seves famílies, al barri o al poble, i entre elles les dones immigrants. Pel que fa a la seva situació parisenc, ens explica que està acollida pel Centre d'Anàlisi i d'Intervenció Sociològiques (CADIS) de l'École des Hautes Études en Sciences Sociales de París (EHESS), que es troba al barri de Saint Germain des Près.

És un dels centres de més rellevància científica en recerca sobre immigració i racisme a Europa. El director del centre és l'actual pre-

sident de l'Associació Internacional de Sociologia.

– **Realment, França va acollir immigració abans que l'Estat espanyol?**

– França va ser una important potència colonial al Magreb i, als anys quaranta i cinquanta, necessitava mà d'obra i va arribar la gent de les colònies, sobretot d'Algèria. La immigració que pateix més rebuig a Europa és l'arabomusulmana. El racisme i la xenofòbia es basen en rumors, estereotips, prejudicis i generalitzacions...

– **Fruit de la ignorància?**

– Sí, de la manca de coneixement i diàleg entre cultures.

– **Quina és la immigració majoritària a l'Estat espanyol?**

– Primer, la població marroquina, seguida de l'equatoriana i la romanesa. Sobre aquestes comunitats estem treballant al CREA (Centre de Recerca en Teories i Pràctiques Superadores de Desigualtats) de la Universitat de Barcelona, al qual també estic vinculada.

– **Així, quina és la teva tasca?**

– A grans trets, podríem dir que busquem pràctiques, experiències que la gent està duent a terme en la seva vida quotidiana i a través de les quals estan superant les desigualtats socials, el racisme... I també busquem teories que analitzen aquestes pràctiques i assenyalen elements i maneres d'anar cap a societats més igualitàries. Les nostres anàlisis ens donen les dades i els arguments per desmentir, per exemple, que els immigrants treuen la feina als autòctons. Està demostrat que, al contrari, els immigrants realitzen les

feines per les quals no existeix demanda de treballadors autòctons. I, a més, els immigrants creen llocs de treball que no existirien si ells no fossin aquí, per exemple els locutoris. En el darrer informe del Govern espanyol sobre immigració i economia, es constata que l'augment de la població immigrant en els darrers deu anys ha estat perfectament compatible amb una important disminució de la taxa d'atur.

– He sentit a dir algun cop que l'immigrant que ens arriba és el valent, l'espavilat, no pas al contrari. Com s'integren?

– Funcionen molt les xarxes de solidaritat que els ajuden a tirar endavant i superar les situacions de precarietat amb les que es troben a molts nivells –econòmic, laboral, personal–... En els seus països d'origen, estalvien i molts es venen les propietats. En els processos de regularització d'immigrants a Espanya dels anys 2000 i 2005, els marroquins van ser als que se'ls van denegar més sol·licituds de residència.

– Què et sembla la prohibició francesa que les estudiants magribines no puguin dur el mocador al cap?

– Hi ha massa prejudicis en aquest aspecte. És un tret cultural i, com a tal, s'ha de respectar i que la persona triï l'opció que vulgui, però que no vingui imposada per ningú. Hi ha moltes dones que el porten i, contràriament al prejudici existent, no són en absolut submises, sense cultura o sense formació. La Llei sobre la laïcitat francesa prohibeix a les nenes i noies musulmanes portar el vel a les escoles i als instituts públics, és a dir, els imposa una forma de vestir seguint la mateixa lògica que els governs que obliguen a portar vel. Cap dels dos deixa escollir les dones com vestir-se. Ara també el govern d'Anvers ha seguit el model francès i ha prohi-

V/GENE PUMAREDA

bit a les treballadores dur-lo en llocs d'atenció al públic. Estem allà mateix.

– Quina d'aquestes bones pràctiques que analitzeu destacaries?

– El projecte de les Comunitats d'Aprenentatge desenvolupat per CREA en col·laboració amb els departaments d'Educació d'alguns governs autonòmics. Avui ja hi ha unes quaranta comunitats d'aprenentatge a Espanya i al Brasil. Les primeres van començar l'any 1996 al País Basc i ara també n'hi ha a Catalunya, Aragó, Andalusia, Castella-la Manxa, Castella-Lleó i Extremadura. Alguns governs autonòmics ja tenen equips i programes propis per tirar endavant el projecte i encara funcionen millor. En aquests centres, portar el vel o no portar-lo no és el problema, sinó

que els objectius són que tots els nens i les nenes aprenguin i que es resolguin els conflictes. I tots dos objectius s'aconsegueixen amb una reorganització total del centre, on tota la comunitat hi participa, professorat, alumnat i familiars. Perquè tots els nens aprenguin, els professors saben que han d'incloure tots els recursos necessaris dins l'aula. Es va donar el cas d'un professor d'anglès que veia impossible avançar tot sol amb un grup i va decidir introduir els recursos necessaris per tal que tots els nens i les nenes aprenguessin. Entre aquests recursos hi havia dues mares d'estudiants que enraonaven perfectament l'anglès, gràcies a la seva trajectòria migratòria, així que les va convidar a participar com a col·laboradores a les classes. L'efecte de la seva participació va ser doble. D'una banda va augmentar l'aprenentatge del grup pel fet de prendre part en els grups interactius, que són els grups heterogenis en què es divideix el conjunt total d'alumnes. A cada un s'hi fa una activitat diferent relacionada amb el tema de la classe i amb una persona adulta. Cada activitat dura vint minuts i tots els alumnes passen per totes les activitats durant la classe. Els grups interactius són tot el contrari dels homogenis, que a països com Finlàndia estan prohibits per llei des dels anys 80. El segon efecte positiu va ser que, com que una de les mares duia mocador, això va representar un referent molt positiu per als nens i nenes que van trencar molts dels prejudicis que tenien cap a les dones musulmanes amb vel. I sobretot va ser molt positiu per a una nena musulmana, que veia com tota la classe valorava una persona de la seva cultura.

– **Quin nivell educatiu té el magrebi que arriba aquí o a França?**

– Segons les dades oficials, el nivell mitjà educatiu de les persones immigrades és més alt que el de la població autòctona.

– **Quines conseqüències pot tenir una política contrària a la immigració?**

– Les polítiques de barrera afavoreixen les màfies i les morts. Per més tanques que es

posin, no s'aconseguirà que intentin venir menys persones, sinó que se'n morin més.

Olga Serradell comenta que en els darrers vuit anys ha treballat a la Universitat de Barcelona, impartint classes a les carreres d'Educació Social, Magisteri i Sociologia, fent recerques de Ciències Socials, i ho ha compaginat fent de col·laboradora en una escola de persones adultes d'un barri de la perifèria de Barcelona. Mentre feia la tesi, va realitzar dues estades d'un mes cadascuna a la Universitat de Harvard (EUA), per fer recerca bibliogràfica. Harvard és la millor universitat del món i té una diversitat ètnica i cultural enorme, tant en les seves aules com entre el seu professorat. Això és perquè considera la diversitat com un element de qualitat.

D'aquest primer any a l'EHESS de París recorda una jornada d'estudis sobre l'Islam contemporani, on hi participaven francoturcs, una francoiraniana, turcs i turques, entre elles la coordinadora de les jornades, marroquins i marroquines, una francesa que duia vel, ella catalana, francesos i més persones que, únicament per l'aspecte, li era impossible saber d'on eren o quina trajectòria tenien.

– Va ser molt enriquidor per la diversitat cultural que hi havia. Mai m'he trobat a Catalunya en una jornada així, però espero que ben aviat arribem a aprofitar al màxim la diversitat que ja tenim. El dia que les nostres universitats arribin a ser tan diverses com ho és la nostra societat, estarem valorant i aprofitant tots els recursos dels que ja disposem. Tots els nens i les nenes tenen capacitats per arribar a la universitat i tots hi poden fer aportacions molt importants. Això és a les nostres mans, en els valors i les expectatives que transmetem cada dia als infants que ara s'estan formant a la primària i a la secundària i que tenen la sort de conèixer persones de moltes cultures diferents. La nostra societat és multicultural i depèn de com gestionem avui aquesta diversitat, tindrem un futur més o menys igualitari. Jo treballaré, és clar, perquè ho sigui més.

■ Llançanencs d'avui

RAFAEL CORCOLL

ANTONI MARGARITS I SAGRERA

La Selva de Mar, 1920. Seixanta anys al servei de Llançà, com a practicant. Mentrestant, els doctors Arderius, Soler, Artiola, Arias, Torrealba, Martínez, Espinet, De la Cruz i Garre van ser els metges del municipi. En Margarits arribà a la vila el 1947 i habità, en primer lloc, a can Ballesta. Treballà a la farmàcia Figa durant vint-i-tres anys. Amb tota seguretat, és persona estimada per molta gent.

RAFAEL CORCOLL

ANTONI CERVERA I CASTELLÓ

Nat el 1930, fou regidor de l'Ajuntament durant dos anys, amb l'alcalde Ricard Suñer. Fou pescador dels dotze als trenta anys. Casat amb Dolors Calsina, tingué cura després (1959-2002) del restaurant més antic i un dels més coneguts del poble: Can Narra, al Port. Encara ara l'hi podeu trobar sovint, vora el taulell, saludant els clients i fent petar la xerrada.

RAFAEL CORCOLL

RAFAEL CORCOLL

**ARIADNA GODOY,
MARIA CASAS,
DAVID HERZBERGUER i
DAVID RODRÍGUEZ**

Aquest és un honor compartit. El mes de maig passat, es van celebrar unes miniolimpiades a Castelló d'Empúries. En les proves de taekwondo, entre altres clubs, hi participà el Ki-Hop de Llançà, entrenat per Javi Salas. Els quatre joves esportistes llançanencs de la foto varen guanyar la medalla d'or en el grup dels més petits (de 5 a 7 anys).

Recull casolà

■ Dels avars i els malgastadors

LLUÍS FELIU I PUMAROLA

Entre els avars també hi ha classes que els diferencien uns d'altres, encara que tots són molt avars. El que no es permet cap luxe o excés, ni per a ell ni per als que l'envolten, diem que és:

Una gardunya.

Un 'cagapoquitos'.

Un cuc.

Un ranci.

- Aquest sempre va de baldraga.
- És de la 'virgen del punyo'.
- No te'n donaria ni una xicra.
- Això et dóna, quin aixec!
- No et donaria ni una set 'd'aiga'.
- Es gasta menys que els 'ralls' de la via.
- El que et dóna no tapa ni un forat de dent.
- No menja per no cagar.

Al *Diccionari de locucions i de frases fetes* hi llegim: "Cagant, cagant, morirà".

- No et donaria ni la merda que caga.

Del que només es preocupa d'acaparar més béns i més diners, sense cap escrúpol, diem que:

- Dóna una aglà per fer cagar un roure.
- Aquell és un 'ganyifart'.
- Ha fotut una bona falconada!
- Els calés li fan set!
- Morirà amb un pam de boca.
- Sempre fot grapada de pobre.

I no mireu tan prim, que al final...

- Els estalvis es foten les estovalles.

- Si mires tan prim, al cap de l'any no t'hi veuràs.

Al contrari dels anteriors, d'aquell que no passa ni amb deu sous de ministre, podem dir que:

Tot s'ho pateia (o pateja).

Es poleix els quatre xavos.

En treu més al sol que a l'ombra.

- Tot ho fa anar a l'engrandi'.
- Aviat ho tindrà tot 'espatetxat'.
- Tot el pa per fer sopes!
- És l'hereu Escampa!

Al llibre *Tots els refranys catalans*, hi llegim: "Fer com l'hereu Escampa, que tenia la mà foradada".

- No 'vui' pas ser el més ric del cementiri!

En aquell temps que al poble només hi havia tres o quatre cases benestants, en una d'elles tenien llogada una dida. Corria el mes de febrer i ja s'havia fet fosc; una tempesta de vent i garrabís feia que la nit fos inclement i llòbrega. L'home de la dida, veient el mal temps, va decidir d'anar a buscar la seva dona a casa dels senyors. Encara que portava un paraigua de pastor, les rauxes de la tempesta el van deixar moll com un pop. Al mig de la 'barrundanya', amb penes i treballs va arribar a la casa. Va trucar a la porta i la minyona el va fer passar. El noi es va quedar prop de la porta del menjador, on els amos sopaven davant d'un bon testarral de foc.

- Bona nit tinguin i bon profit...
- Bona nit, noi. Quina mullena, t'ha ben arreglat el xàfec– va respondre l'amo.

– Sí senyor, com que fa tan mal temps he vingut a buscar la dona.

– La teva dona encara en té per una estona.

Mentrestant, la minyona retirava els plats de la sopa i servia un rostit.

– ‘Bueno, bueno’, així que vostè és en Jepet, l’home de la dida...

– Sí senyor, sí.

Al cap d’una estona, la minyona retirava els plats del rostit i servia fruita, coca i vi dolç per les postres.

– ‘Bueno, bueno’, així que vostè és en Jepet, l’home de la dida...

– Sí senyor, sí, sóc el seu home...

Als peus d’en Jepet ja s’hi havia fet un bassol d’aigua de la que li regalimava de les robes. La minyona treia els plats de les postres i tornava a sortir amb una cafetera de fumejant i olorós cafè, que tot seguit va servir als amos.

– ‘Bueno, bueno’, així que vostè és en Jepet, l’home de la dida, eh... molt bé, home, molt bé...

– Mireu, mestre, sabeu què us dic?, que jo sóc l’home dels collons i la dida cap a casa!

I això és ben veritat, que així va passar.

El meu vell veí sempre deia:

“Ese quiere el melón entero y la ‘tajà’ en la mano”.

Recull casolà: paraules i expressions d’una època que molts no vam viure, en un racó de món com aquest de la foto.

Port de Llança - Moll Jordi Canal, s/n
17490 LLANÇÀ
Tel.: + 34 972 38 07 10
Fax: 34 972 38 07 06
club@cnllanca.com
www.cnllanca.com

Finques J. Company **Ceigrup**
Immobiliàries

- AGENTS DE LA PROPIETAT IMMOBILIÀRIA
- ADMINISTRADORS DE FINQUES
- VENDES I LLOGUERS

Castellar, 48-50 – Tel. 972 38 01 97
Fax 972 38 08 81
17490 Llança (Girona)

llanca@finquescompany.com
www.finquescompany.com

Restaurant

LA VELA

ESPECIALITAT EN PEIX

Av. Pau Casals, 23 (davant de la capella)
Tel. 972 38 04 75
EL PORT DE LLANÇÀ

**HABITACIONS
CHAMBRES**

«Can Pau»

HABITACIONS AMB
BANY I CALEFACCIÓ
OBERT TOT L'ANY

C/ Puig d'Esquer, 4
Tels. 972 38 02 71 - 972 38 02 70
LLANÇÀ (Costa Brava)

■ *El contraban al cap de Creus i a l'Albera*

JOSEP CLAVAGUERA I CANET

Per pura casualitat, va arribar a les meves mans un document, catalogat amb el número 181 a la secció "Arxiu General" dins l'Arxiu del Palau de Peralada, que té aquest títol: "Orden para la represión del contrabando en el Cap de Creus". Aquest document és del 1768.

No cal dir que parlar del contraban i de l'estraperlo en aquests pobles i viles fronterers és un tema comú de conversa i de sobretaula amb amics i coneguts. Però fent una breu exploració bibliogràfica es pot arribar a la conclusió que del contraban se n'ha parlat molt i se n'ha escrit ben poc.

Entre els llibres que tracten aquest tema voldria citar-ne un, que són les memòries d'un llança-

✠
EXC^{MO.} SEÑOR.

ON motivo del establecimiento de los dos Barcos Tripulados de cuenta de la Real Hacienda, para vigilar en Cap de Creus contra el Contrabando, y continuos fraudes experimentados con perjuicio de las Reales Rentas en la Costa de este Principado, y Instrucciones dadas por la Junta de Sanidad de esta Ciudad à los Guardas de la Salud colocados en los mismos Barcos para la observancia de las precauciones que se les prescribieron; y haberse representado al Rey por los Directores Generales de Rentas el rigor con que por esta Junta fueron tratados dichos Barcos à su vuelta de la primera salida que hicieron, precisandolos à rigurosa cuarentena por algunos dias; y que de observarse lo prevenido por las Instrucciones dadas à los Guardas de Sanidad puestos à su bordo, vendrian à quedar inútiles los mismos Barcos, ò estarlo lo mas del tiempo para la observancia de las precauciones tocantes à Sanidad, sin poder emplearse en su principal destino de evitar el Contrabando para que han sido creados; habiendo mandado S. M. que la suprema Junta de Sanidad con presencia de dichos antecedentes, y de las expresadas Instrucciones dadas à los referidos Guardas de Sanidad, (de que se le ha remitido Copia) providenciase lo conveniente, tanto para la conservacion de la salud publica, como para que se dexen à los expresados Barcos de Rentas hacer el servicio à que estan destinados; en su consequencia, atendiendo à la impor-

Document-ordre de repressió del contraban al cap de Creus. 1768.

VICENC PUJABEDA

nenc ben conegut de molts. Es tracta de Tomàs Morella i Moliné, que a l'any 1994 va publicar la seva biografia. En aquest llibre hi ha uns capítols dedicats al contraban o estraperlo, que ell mateix va exercir durant uns anys ben difícils, anant i venint de Banyuls amb tot el risc que això comportava. Ell ho explica en primera persona i això sempre té un valor afegit. Tant passava mercaderies com gent que desitjava reunir-se amb familiars exiliats a França, així la família es retrobava. Això era a la dècada dels quaranta del segle passat.

En aquells anys, l'activitat del contraban tingué l'època daurada, especialment pel que feia a queviures i persones. Jo he tingut la sort de conèixer la família que feien de masovers al mas dels Pils, del municipi d'Espolla, prop del coll de Banyuls. Aquesta família, que habitava el mas als anys quaranta i cinquanta, té encara vivències de tota mena. Un dels fills, que aleshores tenia uns deu anys, explica els fets que veia i vivia a casa seva. Conta que els guàrdies civils esmorzaven tranquil·lament a dalt, a la cuina, mentre els contrabandistes s'havien refugiat a la cova de les vaques, preparant la fugida.

El contraban sempre ha estat relacionat amb les fronteres. L'home sempre ha tendit a delimitar el seu territori i per això a les regions frontereres és on sempre hi ha migracions i és on es realitzen intercanvis econòmics i culturals de tota mena. El Pirineu i l'Albera tenen molts passos fronterers, escalonats des de Sant Sebastià fins al cap de Creus. Els del cap de Creus són marítims i, en determinades èpoques, molt actius. Els anomenats refugis dels contrabandistes del cap de Creus són ben coneguts pels pescadors i per tota la gent del mar. Desconec si hi ha algun llibre o estudi d'aquests caus del contraban, llevat del que va publicar un estudiós del cap de Creus, i més concretament de Cadaqués. Es tracta d'en Firmo Ferrer, amb el treball *Contraban a Portlligat*, de Brau Edicions, Figueres, 1999.

La cala de Portlligat, avui molt coneguda per haver-hi la residència del matrimoni Dalí, abans era feu dels contrabandistes. Allunyada del nucli de Cadaqués, solitària i amagada, voltada

d'oliveres, restava allà esperant algun vaixell que descarregués mercaderies que no havien passat per cap duana, ni havien pagat cap aranzel. Algú de Cadaqués sabia el dia i l'hora i allà esperava per recollir-ho.

Les viles de Cadaqués i Banyuls potser podrien ser assenyalades com els punts neuràlgics en aquesta activitat del contraban. De Banyuls sabem que havia arribat a concentrar més de cinc-cents contrabandistes. I de Cadaqués ens consta que guardaven les mercaderies en unes dependències del temple parroquial.

Estudi del document de l'any 1768

L'Estat sempre ha tingut cura de lluitar contra la importació i exportació d'articles sense passar per la duana. En tots els països hi ha una legislació especial, amb ordres i lleis que lluiten per protegir el fisc i també, en alguns casos, per vetllar i protegir les mercaderies. Fou l'exèrcit, en principi, qui vetllava pel compliment d'aquesta legislació. Fins que el 1829 es va crear el Cos de Carrabiners. L'any 1842 es va organitzar millor, amb l'objectiu de vigilar les costes, les fronteres i reprimir el contraban.

L'activitat fraudulenta anava en augment, per això es va dotar millor els carrabiners i, a més, es crearen uns inspectors depenents de la Hisenda Pública, perquè ambdós vigilessin les fronteres marítimes i terrestres. El contraban per la muntanya no era de gran envergadura, al contrari que des de la costa, que amb els vaixells es podien entrar a terra objectes i mercaderies de preus molt alts i en gran quantitat.

Acabada la guerra del 1936-39, es va suprimir el Cos de Carrabiners, i fou integrat a la Guàrdia Civil. Tant uns com altres eren adversaris dels contrabandistes, però no enemics. Aquest document cal emmarcar-lo en aquell temps, en un context de repressió per part de l'Estat de tota mena d'activitat d'aquest tipus. Està datat a Madrid, el 27 d'abril de 1768, i signat pel "Conde de Aranda y el Exmo. Sr. Conde de Ricla". Té una extensió de tres fulls, encapçalats amb una creu i la lletra capital "C", ornamentada amb el perfil d'un edifici i un arbre que li dona ombra. El text s'inicia

VICENÇ PUMAREDA

Lloc de talaia de la Guàrdia Civil en una cala del cap de Creus.

amb l'esment de dos vaixells que han estat enviats, a compte de la Reial Hisenda, per vigilar el cap de Creus. Tot el text és en castellà, però quan anomena "el Cap de Creus" sempre usa la forma catalana.

És un estil propi d'aquesta mena d'obres. S'obliga que les mercaderies del contraban, requisades a alta mar, es portin amb l'embarcació fins al port més proper de la costa. Els dos vaixells anaven ben equipats, amb personal especialitzat. Fins i tot hi consten dos guardes de la salut –suposem que eren metges– amb instruccions ben concretes de vetllar per la sanitat

de les persones i els aliments. El document se suposa imprès a la Imprenta Real de Madrid, de forma acurada, amb lletra molt llegible i grans marges al paper, per donar-li més importància. Malgrat la repressió constant per part de l'Estat, el contraban continuava i continua. Han canviat les mercaderies, han canviat les maneres –qui és ara que corre per aquestes muntanyes amb el sac a l'esquena?–, però el contraban continuarà. Els humans, i també els animals, tendim a delimitar el nostre territori. D'aquí neixen les fronteres i així persisteix el contraban.

■ *Cala Canyelles i el seu alguer, un hàbitat d'importància comunitària*

JOSEP M. DACOSTA

La cala Canyelles, a redós de la tramuntana pel cap Ras, acull una comunitat submarina de gran valor ecològic, que pot ser contemplada per qualsevol persona que hi nedi amb una màscara i un tub: l'alguer de posidònia. El seu nom internacional, *Posidonia oceanica*, fa

referència al déu grec del mar: Posidó. Aquesta planta és inconfusible per presentar uns feixos de fulles de color verd fosc, en forma de cinta de gairebé mitja braça de longitud i quasi un centímetre i mig d'amplada. Després del calorós "istiu" del 2003, va haver-hi una important florida de posidònia en aquestes aigües de la Mar d'Amunt; de fet es tracta d'una planta superior

—o sigui, amb flors, o altrament dita fanerògama— i, quan troba les condicions idònies, fa una flor molt discreta i un fruit conegut com "oliva de mar".

Aquest herbei subaquàtic ha estat proposat, per acord del Govern de la Generalitat de Catalunya, GOV / 112 / 2006, de 5 de setembre, com a lloc d'importància comunitària, per tal de formar part de la proposta d'espais que han de constituir la Xarxa Natura 2000, és a dir, una relació d'àrees que permetran garantir la conservació d'espècies i hàbitats representatius de la fauna i flora europees. El conjunt de cala Canyelles, a Llançà, inclòs en aquesta proposta, amida unes 5 hectàrees de superfície.

Els valors naturals de les praderies de posidònia són a bastament coneguts, ja que es tracta d'un ecosistema molt ric, amb espècies perfectament adaptades a aquesta

JMS

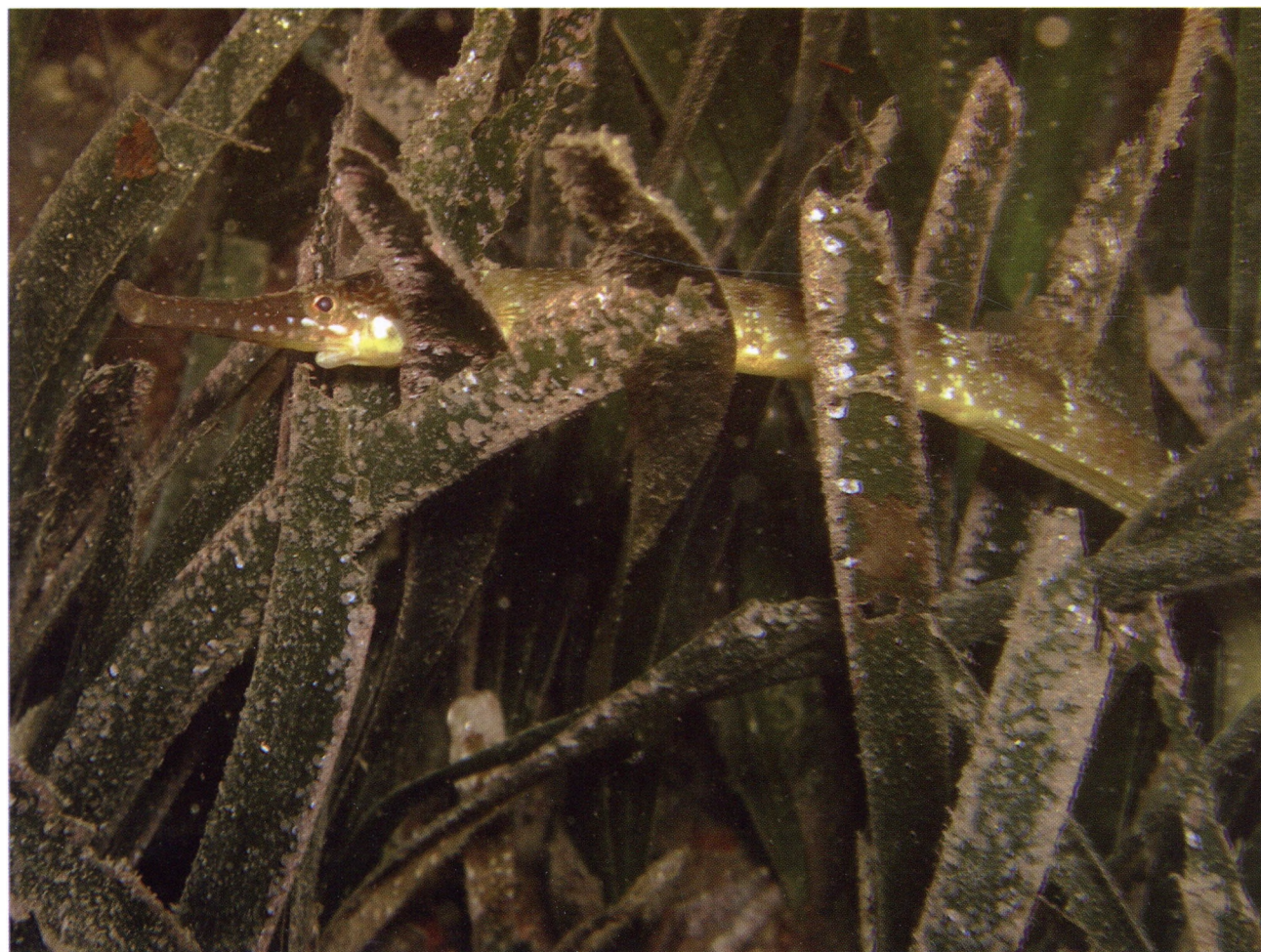
Les canyes a Canyelles.

selva verda. A la vegada, es considera que l'alguer acull alevins d'espècies d'interès comercial, les qual troben aquí refugi i aliment. A més, l'alguer augmenta els amagatalls i els recursos alimentaris del fons marí, especialment si el comparem amb un fons sorrenc o "net" de la mateixa extensió.

Cal afegir que el seu laberint d'arrels i tiges –rizomes– ajuda a immobilitzar la sorra i esmorteir l'acció dels temporals. Aquest fet contribueix a la protecció de la línia costanera. Darrerament, s'ha publicat una dada relacionada amb el canvi climàtic, que s'ha obtingut en el proper Parc Natural de Cap de Creus, lloc on s'ha estudiat que el sistema radicular d'aquesta planta permet fixar una important quantitat del gas produït per la combustió dels derivats del petroli: el diòxid de carboni. En aquest sentit, la posidònia creix formant un gruix notable de tiges i arrels, o sigui, de massa viva o biomassa; concretament, a

Portlligat, és de diversos metres d'alçada i així fa una funció molt important com a dipòsit de carboni, la qual cosa és molt interessant davant el repte del risc de canvi climàtic.

La conservació d'aquest alguer de Cala Canyelles és una tasca a la qual tothom hi pot contribuir. En primer lloc, és ben singular perquè arriba a flor d'aigua i això es dona només en llocs arrecerats com aquest i la cala de Sant Antoni, a Cadaqués. La nostra participació pot passar per no llançar l'àncora sobre aquesta pastura submarina –a l'abast de pocs herbívors, com ara les salpes– i, així mateix, no llençar-hi residus. De fet, els alguers submarins estan protegits per la normativa. D'aquesta manera, es preservarà aquest biòtop que enriqueix l'indret, una preciosa calanca resseguida per fileres de canyes –que bategen l'entorn– i rematada per les atzavares o figuerasses de la punta del mateix nom.

Josep M. Dacosta

Les posidònies són refugi de molts peixos.

■ Paraules de l'Empordà i de més enllà (III)

JEAN-PAUL ESCUDERO

Presentem avui la tercera part del recull iniciat en números anteriors d'aquesta revista: *Farella* núm. 20 (2005) i núm. 22 (2006). Tal com dèiem en la introducció a la primera part, els parèntesis amb noms de comarques o regions assenyalen trets compartits. Remetem el lector al primer article per a més detalls sobre els mètodes i la presentació de les entrades.

engarrapar-se *v. pron.* [Darnius]. Arrapar-se. *Em vaig escalfar, engarrapat a la dona.* (Vallespir).

engranxolar-se o **engronxolar-se** *v. pron.* [Llançà]. Gronxar-se. *L'ocell s'engranxola* (al gronxadoret de la gàbia).

enllitegat -ada *adj.* [Cistella]. *Si s'han d'estar enllitegats, els malats.* Al Vallespir: *allitegat*. Aquesta variant també apareix a Rocabruna, segons Alcover i Moll.

Després de les pluges intenses, els escorrancs vessen a la riera.

enllotat -ada *adj.* [Llançà]. *Els "rims" varen quedar enllotats... Enllotat vol dir ple de llot.*

enristar: A/ **enristrar:** B. *v.* [A: Pau, B: La Jonquera*]. Josep Comas (Pau) en dona la definició següent: "Gratar la terra sobre (=superficialment) amb unes pues metàl·liques que, unides a un bastidor, formen la màquina d'enristar". *Anaven a enristar l'usurda*.*.

enristrador *m.* [La Jonquera]. *L'avi de la C. era l'enristrador.*

esbardellar-se *v. pron.* [Sant Miquel de F.*, Llançà]. Esberlar-se, clivellar-se. *Quan cauen, s'esbardellen**. L'exemple es refereix a albercocs caiguts d'un arbre. (Rosselló, Empordà, Girona, segons Alcover i Moll).

escampeig *m.* [Llançà]. Estesa. *Si plomés l'ocell aquí faria un escampeig!*

escarpell *m.* [La Jonquera]. "En una aixada, etc., part del ferro de l'eina que forma un petit tallant a l'altre costat de l'ull amb relació a la fulla o a la part principal" (DIEC). *Hi ha el magall de pic i el magall d'escarpell.* (Corrent a gran part del domini lingüístic).

escatidor *m.* [La Jonquera]. Persona encarregada d'escatir les oliveres. *L'escatidor de Cantallops.* (Empordà i Garrotxa: Alcover i Moll).

escatir *v.* [La Jonquera*, Pau]. *Escatir és podar les oliveres**. (Empordà i Garrotxa: Alcover i Moll).

escopinada *f.* [Darnius, Llançà]. Escopinada. Variant de l'angle nord-est de Catalunya, a banda i banda de l'Albera. De Girona en amunt, creix la tendència a palatalitzar certes -n interiors (angines/anginyes, granota/granyota, escopinada/escopinada...).

escorpit *m.* [Darnius, Llançà]. L'informador de Llançà afirma amb contundència que "es diu escorpit, acabat amb t". (Cerdanya, Vall de Ribes, Ripoll, Girona, Empordà, Penedès, Camp de Tarragona, segons Alcover i Moll; Catalunya del Nord).

escorranc *m.* [Cantallops, Darnius*, Maçanet de C.]. *Com que plovia feia escorrancs**. (Vallespir).

esgargaix *v.* **gargaix**.

Un turista voltat de motxilles estanglat a la vorera.

Joan M. Pau

espanar-se v. pron. [A: Llançà, B: Pau]. A: *El "rim" és espanat que els grans no es toquen*. B: *El cep que s'espana, s'espana cada any*. (Vallespir).

espatllot m. [La Jonquera, Maçanet de C.] Espatlla de porc. *Els espatllots i els cuixots**. (Vallespir).

esporgabous m. [Llançà]. Esplugabous, *Bulbucus ibis*. *Vénen esporgabous... aquell ocell se'ls a fot* (l'exemple es refereix a les rates taupineres).

estacar v. [Darnius, Vilamaniscle, Llançà*, Sant Miquel de F.]. Lligar. *Poseu el matalàs aquí ben estacat**. Viu a gran part de Catalunya, segons Alcover i Moll; avui dia es conserva especialment a la Catalunya del Nord, a l'escalf de l'occità *estacar* i del francès *attacher*.

estanglar (-se) v. [Figueres*, Llançà: recollit per Lluís Feliu, Maçanet de C.]. Estirar-se. Posar ert, immòbil: Alcover i Moll. *S'estanglaven en aquells sofàs**.

estremendir v. [Agullana]. Fer feredat. Fa estremendir. La informadora, de Maçanet de C., considera la paraula pròpia d'Agullana, tanmateix la seva àrea s'estén, o s'estenia, a la Catalunya del Nord i a Occitània, en aquelles terres: *estrementir*.

farinells m. pl. [Maçanet de C.]. Planta espontània, anomenada *blets* a Llançà i a la Selva de Mar. *Chenopodium album*. (Vallespir).

fat, fada adj. [La Jonquera*, Pau]. Menjar poc o gens salat. *És un pèl fat**. Aquest adjectiu tendeix a desaparèixer actualment a Catalunya per la penetració del castellà *soso*, potser afavorida, en principi, pel català *sonso*; cap al nord, *fat* es manté encara viu al Vallespir.

finar v. [Garrigàs]. Acabar, morir. *Semblava que el món havia de finar*. A Llançà mateix, en tenim constància en el dietari de J.B. Serriñana: *deyan que el mon finaba*. El verb devia ser més estès en la nostra geografia, perquè registrem un exemple semblant entre locutors grans, al Vallès: *vindrà un dia que el món haurà de finar*.

flairar v. [Llançà]. Olorar. Recollim **enflairar** a Darnius. (Catalunya del Nord).

forcat m. [A: La Jonquera, B: Llançà]. A: *Posàvem tres o quatre brocs que fessin forcat* (per agafar ocells). B: *El manigó i el forcat*. L'exemple de Llançà es refereix a l'ús més freqüent "peça de fusta en forma de forca que es posa al bescoll de les haveries" (DIEC).

forcadella f. [Llançà, Pau]. Insecte amb la cua en forma de pinces que es troba a sobre o a l'interior de les fruites madures, especialment els préssecs. *Forficula auricularia*. (A l'Urgell: *estisorettes*; al Vallespir: *papallona* i *papalluga*).

fornell m. [Darnius]. Pila de carboner. *El fornell... posaven els socs a davant de l'ull... allavons el cobrien de rames*. (Vallespir).

franquet *m.* [Llançà, Figueres, Pau]. Cranc de mar. (Rosselló, Vallespir).

fressa *f.* [Llançà*, Pau, Sant Miquel de F.]. *A l'estiu hi ha molta fressa**. En aquest cas, soroll de gent al carrer. (Girona; al Vallespir es fa servir a més un mot d'aspecte occità: *tapatge*).

frissanya *f.* [La Jonquera, Darnius*, Pau]. Picor molt forta. *No és gratera, és frissanya!** (Vallespir).

fuell *m.* [Llançà*]. *L'eix d'un carro abans en deien un fuell. Poc l'havia pas sentit a dir mai, l'eix*. L'àrea d'aquestes paraules, estudiada per Joan Veny, era fa uns cinquanta anys la següent. *Fuell*: Empordà, Mallorca, Camp de Tarragona; *fusell*: Catalunya, Menorca, Pitiüses; *eix*: Catalunya del Nord i País Valencià; al Rosselló i al Baix Vallespir es pronuncia *ei*.

(a) fuita pellot *loc. adv.* [Llançà]. Molt de pressa.

fúgere *v.* [Llançà]. Fugir. *Li va clavar tres fitores i va fúgere. (fúgere: Catalunya del Nord)*.

fulles d'olivera *f. pl.* [La Jonquera]. Peix de riu, molt petit, que fa unes ratlletes als costats. Segons Josep Comas, a Pau: "Sardina, o peix blau en general, de mida molt petita".

gall *m.* [Llançà]. Peix de mar planer, amb una taca fosca a cada cantó. *Zeus faber*. (Rosselló).

gallir *v.* [Vilamaniscle*, Pau]. Fecundar el gall a la gallina. *Un ou gallit**. (Cerdanya, Empordà: Alcover i Moll. Vallespir).

gamar-se *v. pron.* [Darnius]. Fer-se malbé. *Quatre carabassons i encara si no es gamen!* (Vallespir).

ganyils *m. pl.* [Llançà*, Pau]. *Vol dir que t'apri-mes, que no menges prou**. Segons Josep Comas, s'usa en sentit irònic per "cara, aspecte, aparença: *Ja fas uns bons ganyils!*".

gaons *m. pl.* [Llançà]. Planta lleguminosa del gènere *Ononis*, segons Alcover i Moll. *Els olivas-sos n'estan plens. S'han d'arrençar, són molt fon-dos. Ja m'he clavats una punxa de gaons!* (Nord de Catalunya, a banda i banda de l'Albera).

gargaix *m.* [Darnius, Llançà*]. Gargall. *N'hi ha que diuen esgargaix també**, segons Lluís Feliu, a Llançà mateix. (Cerdanya, Garrotxa, Empordà: Alcover i Moll. *Escarcaix* a la Catalunya del Nord).

(de) garripautes *loc. adv.* [La Jonquera]. De quatre grapes. *Només s'hi pot anar de garri-pautes*. (Rosselló. A la conca de Ceret: *de gra-pautes*).

gat de mar *m.* [Llançà]. "Peix dels condictis, de l'ordre dels esqualiformes, *scyliorhinus canicu-la*" (DIEC). *Del gat de mar, a França, en deien la roussette*. (Rosselló).

Les festes d'estiu són dies de fressa.

Tres en una

■ Quin llenguatge!

Vaig escriure fa temps amb referència al llenguatge usat en els SMS's –o missatges curts escrits amb telèfons mòbils–, però l'hàbit s'ha estès als e-mails, o correus electrònics d'ordinador a ordinador.

Rebo un e-mail d'una estudiant d'ESO, no llançanenca, i tinc feina a desxifrar el significat del missatge, no pas curt, per cert. Per començar, em diu *Ola i*, és clar, ja *flipo* d'entrada. Després veig que és la tònica del llenguatge emprat en tot el text: *Ke* en comptes de *que*, cap lletra hac a començament de paraula, moltes be altes, prescindint absolutament de les baixes... I, a sobre, al final de l'escriu, em comenta que si no l'entenc, és capaç d'escriure'l bé.

En el tema dels SMS's, potser té una explicació perquè funcionen per nombre de lletres i, si et passes, en lloc de l'import d'un missatge (0,15 euros), te'n cobren dos; però quant als e-mails –altrament, i en clau festiva, anomenats *emilius* o *milius*–, em sembla que a la llarga pot ser perillós per a tot el sector de persones no acostumades a la lectura. Ja que, si els e-mails són l'única referència escrita que tenen i en reben de tan mal escrits com el meu, arribarà un moment que s'oblidaran del que és correcte i del que no ho és, tant en gramàtica catalana com castellana.

Montse Tardiu

■ Les entitats, en crisi?

Els que fa molts anys que ens movem en el sector de les entitats civico culturals podríem dir sense cap mena de dubte que la pregunta del títol té una resposta nitidament afirmativa.

Parlant de la que més directament m'afecta –el Centre Cultural de Llançà– només cal analitzar les activitats que portava a terme fa trenta anys i les que desenvolupa ara mateix. El cinema, el teatre, la biblioteca, l'orfeó, el bàsquet... Una munió de socis l'esplai dels quals era trobar-se entorn d'aquesta soca d'on sortien branques que omplien l'oci de tothom. No m'hi estendré pas, ja que tots en som conscients. Hi resten, però, ben vius el bàsquet i els gegants. Els temps han anat canviant i ens han aparegut altres formes d'oci, més impersonals però més a mà, més tecnològics però més deshumanitzats. Tots més cars, això segur. Fa trenta anys no teníem canals digitals a les televisions de casa, ni *play stations*. Cap DVD encara i, com a molt, algun incipient aparell de vídeo. Les famílies tenien "el cotxe", i no pas dos o tres com ara, sense comptar potser també alguna moto.

Les entitats ja no són necessàries per sobreviure i s'han convertit per a molts més en una obligació que no pas en mitjà d'esbarjo, de distracció, de fer cultura, de fer relacions personals. I crec que això no és bo per a la nostra societat.

Quantes entitats llançanenques, creades des de la perspectiva exposada, han passat a millor glòria o resten vives en un silenci somort? La Unió Excursionista, els Amics de la Fotografia, els Amics dels Escacs, per no parlar de la tan rellevant, en el seu temps, Societat Recreativa Llançanenca...

I totes, siguin del color que siguin, segueixen la mateixa línia: potent en la seva creació, sostinguda en els primers anys de vida i decreixent –amb més o menys velocitat– al cap de no massa temps.

Només ell, el temps, em donarà o em traurà la raó.

Antoni Godoy i Tomàs

■ Un dia qualsevol

En les següents ratlles, tinc pensat d'escriure d'una sèrie de fets que, tot i no ser directament relacionats amb Llançà, ens afecten com a ciutadans i i que molt bé ens poden dur a recordar-ne de semblants que l'atzar fatal ja ens ha fet experimentar.

Un dia qualsevol, t'asseus davant del televisor per escoltar les notícies. Només de començar, violència de gènere que, tot sigui dit, sembla la darrera moda (trenta-sis dones mortes a mans de les seves parelles en el que va d'any). Més de cent ferits en una celebració esportiva (sort que se celebrava un triomf i que tots eren del mateix equip!). Seguim... Un motorista apunyala un conductor en una discussió de trànsit (un joc de rol?). Encara més trist, deixen morir de fam nens d'un orfanat, per treure'n profit econòmic... I així continua i continua el degoteig nefast, sense aturador possible. És clar que de vegades l'ésser humà ens sorprèn amb alguna notícia agradable. Però, malauradament, són les menys freqüents.

Certament, no és pas cap novetat que el món i les persones tenen coses de bo i coses de dolent, però tot sembla indicar que, a mesura que el temps passa, anem a pitjor. Consti que em voldria equivocar!... Ja ho deia Grouxo Marx: "Sortint del no res, hem conquerit els més alts cims de la misèria".

La inseguretat ciutadana de tota mena creix per moments. Que ínfim que és l'ésser humà, que poca cosa, enfront les circumstàncies que guien la seva existència! Possiblement, tot resta massa llunyà i ens deixem envair per una sensació acomodaticia de falsa seguretat, mentre puguem agrair a Déu, a la sort o a la pròpia virtut, de saber viure, de no sortir-ne malparats. Però resta demà, el dia següent, i el següent... Al final, a la maduresa que atorga el pas del temps s'hi acaba sumant la incertesa d'una vida amb intenses contradiccions: d'una banda, constants millores en el benestar; de l'altra, nous perills que assetgen les persones, tot pertorbant la seva tranquil·la existència.

Carles Molins

Aquells vells oficis extingits (XVIII)

■ *El sabater: Tapes i mitges soles*

MIQUEL FA

Un forat a la sola.
Un clau que punxa.
El calçat fet malbé.

* * *

Anem a cal sabater.
Hi som. Ens hi aturem.
Les lleixes són plenes de sabates i sabatots. Les que hi són per adobar i les llestes i polides.

Heus ací el panorama:
La màquina de repuntar i la polidora.
La fressadora de talons i la mola.
El disc de polir.
L'enformador i les formes.
El banc de treballar.
Les peces de couro.
El martell, les tenalles i les tisoires.
El trepant. El desclavador. La raspa. Els tallants.
Les alicates. L'aparell de posar ullets. L'alena i un munt de coses que entre totes fan l'ofici.

L'home, el qui adoba el calçat vell, fet malbé, atrotinat, és l'ataconador o bé el pegot, però aquí l'hem conegut com el sabater.

En Martí Rutllant, en Cristòbal Mus, en Joan Olivet, n'Hermenegild Pomés i el seu fill i en Joan Corcoll; tots ells van ser sabaters del nostre poble.

... Els Pegot, ho havien estat?

Potser sí, però s'hauria d'esbrinar.

I l'Esteve Sabater?

Certament. L'Esteve Ricart, conegut per Esteve Sabater, havia estat pegot.

Sabates i sabatots.

Calçant-nos revestim els peus per tal de protegir-los; emperò, a distància, quasi oblidat, ens hi queda algun caminant malaurat, amb un sac embolcallat als peus, estampit amb una ficel·la. Passava pidolant, el pobre.

Trista imatge.

També veiem la riera.

La veiem baixa d'aigua. Mirem les basses i el llot a l'aigua aturada i els capgrossos que hi ronden.

A sota el pont, gent, rodamons, escanyolits.

Una tartana de gitanos que baraten cistellets de vim i que, de passada, rampinyen pels horts de la Salanca. A sota el pont de la riera, aquella gent s'hi recollia penosament.

La quitxalla, els gitanets, bruns i esmerlits, corrien i saltaven descalços. Els peus nus, enfredorits.

Coses; coses velles; mig perdudes; esvaïdes.

* * *

A l'hort.

A les feines de càvec o d'aixada, de fanga o de rampí, l'home calça espadenyas barates, de sola de goma i de roba gruixuda. Espardenyots.

Les sabates?...

Les sabates eren el calçat endiumenjat, per cuidar l'aspecte. Per mudar-se. Era el calçat de presumir. Calia estalviar-lo, ja que per força havia de durar.

Mitges soles, talons i cosits.

Com si es reciclessin.

Adobar el calçat ho feia l'ataconador, el pegot; ho feia el sabater.

Així anava la cosa del calçat.

I, per la conservació, i més que res per lluir un xic, els sabatots s'enllustraven.

L'home. Net i polit. Canviant-se la camisa. Posant-se les calces bones. Potser també un mocador al coll. I ensabatat, presumint les mitges soles i els talons nous que va posar-hi el sabater ahir o dies ha; això era un diumenge. Això feia festa. Com per presumir-hi.

I ho presumia.

Sota l'arbre, a missa i al cafè. De tertúlia o passejant.

Avui, de sabater, de pegot o d'ataconador, ja no en tenim.
Van tancar la botiga.
Les coses van anar per un altre camí.
Van plegar els sabaters, deixant un buit; fins i tot, esgavellant la rutina.

* * *

Els sabaters.
Un d'ells exagerava les notícies de la caça i de la pesca. Que si tantes perdius, quan havien estat moltes menys; que si un llobarro així de gros, separant una mà de l'altra una mica massa.
Mitges mentides que no enganyaven, quasi boniques, que animaven la controvèrsia.
Un altre s'esplaiava amb el futbol. El futbol d'aquí, el nostre i el del Barça.

Futbol i passió. Tothom hi entenia. Tothom hi entén.

I, en la distància, ens fixem en un rètol d'advertiment, present a cal sabater: "Hoy no se fía". Categòric, i entenedor també.
Percepcions i records. Coses nostres. Ben nostres.
Coses velles i vells sabatots.

* * *

Adobar el calçat. Fer-hi cosits i també posar-hi pedaços.
Ataconar i empegotar.
Tapes i mitges soles.

Doncs:
Calcem-nos.
Caminem.
Au va.

■ Notícies sobre l'almadrava volant de Llançà

ÈRIKA SERNA COBA
JOAN SERRA PERALS

Aquest article s'ha realitzat partint de la documentació aportada per un estudi molt més ampli i aprofundit sobre l'almadrava de Llançà, que els autors van presentar al Congrés de l'Empordà –*El paisatge, element vertebrador de la identitat empordanesa*–, organitzat per l'Institut d'Estudis Empordanesos i celebrat a Figueres entre els dies 20, 21 i 22 d'octubre de l'any 2006.

L'almadrava era un art o ormeig de pesca fix, parat prop de la costa, de grans dimensions, destinat a capturar vols de tonyines. Era el parany més gran de tots i constava d'un complicat sistema de xarxes, que anava des de la superfície fins a tocar el fons, capaç d'interceptar el curs migratori de les tonyines. Les xarxes, sòlidament confeccionades, fetes de cànem o espart, encaminaven les tonyines cap a un cul-de-sac on el peix quedava atrapat.

A la comarca es té coneixença de l'art gros del Port de la Selva i de l'almadrava de Roses o Canyelles Grosses, la de cala Montjoi i una tercera a la caleta de l'Home, sota la mola redossada de Norfeu, a més de la de Llançà.

La primera referència de l'existència de l'almadrava de Llançà la trobem al *Manual d'acords de Llançà (1609-1695)*¹, quan l'any 1625 el Consell General de la vila manifesta la manca de diners per poder pagar els censals creats, pel fet d'haver comprat l'almadrava. En aquest mateix any, també aprovaren la destinació d'un vintè dels guanys de la pesca amb aquest art per fer front a les despeses municipals².

Posteriorment a aquesta data i ja en ple segle XIX, s'han localitzat diverses escriptures notariales dins els protocols del notari públic Josep Maria Morales, de Llançà, que fan referència a l'existència i explotació de l'almadrava volant del poble. D'aquestes en destaca la de l'any 1835, on es formalitzà davant del mateix notari de Llançà³ el contracte comunal de l'empresa de l'almadrava volant per a la

pesca de tonyines "novament reconstruïda". Hi assistiren: Pere Tolsanas, Joan Guanter, Esteve Falcó i Granollers i Jaume Clausell, com a representants del gremi de pescadors de la matrícula de Llançà, i Pau Batlle, com a síndic personer representant del comú i universitat. La finalitat del conveni queda clarament reflectida "*... para aumentar las rentas reales, tesoro público y felicidad de esta población*".

Aquest text notarial aplega tretze articles que fixen l'ordinació comunal de la pesca de tonyines. Atesa l'estacionalitat d'aquesta empresa, ja que ocupava els mesos de finals de primavera fins passat l'estiu, obligaven els pescadors a matricular-se dins del gremi, però abans de l'1 de març. La pesca d'almadrava catalana era "de retorn", ja que s'estenia en el temps que les tonyines anaven de tornada, la qual cosa tenia l'inconvenient que els peixos venien en condicions de major dispersió. Inclouïa, encara que es pescaven en menor quantitat, a més de la tonyina, bonitols i verats, peixos també migratoris.

A Llançà rebien els arreus i estris necessaris el primer dia de maig, o abans si l'arribada del peix s'avançava, material del qual restaven obligats a tenir-ne bona cura, mantenir-lo, reparar-lo de trencaments i assecar-lo al sol degudament i segons el bon costum. Restaven també compromesos a mantenir de manera constant els llaüts als caladors de peix i havien de respondre amb rapidesa i obediència en el moment que fossin avisats de l'arribada d'un vol de peix.

El punt cinquè considerava la possibilitat que, si els empresaris construïssin quatre llaüts elàstics i lleugers, aquests serien col·locats preferentment als punts de parades, però si aquests llaüts no fossin millors, quedaria anul·lat aquest punt i llavors els empresaris entrarien en el joc de l'alternança amb la resta de matriculats. Evidentment, es fa referència als vigilants o guaites, sense determinar-ne el nombre, ja que anava en concordança directa amb la necessitat de cada

1. Dipositat a l'ACAE (Arxiu Comarcal Alt Empordà).

2. PLUJÀ CANALS, Arnald. *Llançà al segle XVII*. Llançà. Ajuntament de Llançà, 2003, pàg. 159.

3. ACAE. Notaria de Llançà. Manual de Josep M. Morales de l'any 1835, núm. 36, f.45r-47v.

moment, els quals avisaven a toc de corn i havien de col·locar-se en paratges alts amb bones vistes panoràmiques; calia que fossin els més intel·ligents i preparats per a la funció a desenvolupar; cobrarien el salari pagat a parts iguals mancomunadament entre els pescadors, empresaris de l'art i el comú de Llançà.

Tot el poble restava obligat a col·laborar en l'estirament de l'art des de terra, sota la direcció d'un mariner anomenat *ex professo* per a aquesta funció de coordinació i també de recollida, bon assecament al sol, plegar-lo convenientment i embarcar-lo per al seu calament o per al transport d'una cala a l'altra. L'art, també, s'havia de vigilar durant tota la nit a la platja on romania, per evitar qualsevol ensurt o intent de robatori. L'article vuitè explica amb detall el repartiment dels beneficis d'aquesta empresa comuna, ja que havia de ser repartit en tres parts iguals, prèvia retirada del 2% abonable al gremi naval en concepte d'impost; és a dir, un terç als pescadors, un altre terç a l'empresa de l'almadrava i l'últim al comú de Llançà, que obligatòriament havia d'entregar-se a la justícia del poble, que s'encarregava del repartiment entre la gent. Els dos primers disposaven lliurement de l'opció de vendre's el peix, mentre que el comú del poble només podia fer-ho en el cas que li'n sobrés, davant d'una

pesca molt abundant. Les despeses que comportaven les trencadisses de les xarxes i altres instruments necessaris per al bon desenvolupament d'aquesta activitat, com suro, plom i fil, quedarien coberts amb el fons comú de dos mil rals de bitlló, que havien d'aportar a mitges els empresaris de l'almadrava i el comú de Llançà, de manera que els pescadors en quedaven exempts, atès que es considerava que ells aportaven l'esforç físic del seu treball personal.

L'almadrava volant de Llançà podia calar-se dins del perímetre de jurisdicció de la matrícula del poble, és a dir, entre l'oest de cap de Cervera i la platja de l'Algaroter⁴. Pensem que se la qualifica de volant perquè s'adaptava al pas de les tonyines dins l'itinerari migratori, i també als vents del paratge i a l'orografia del fons marí, sempre prop de la costa, ja que són peixos que no s'endinsen massa.

Aquest text recull clarament la prohibició d'instal·lar-ne cap més al poble, ja que considera que fomentaria conflictes entre els llançanencs. Quedava totalment prohibida l'entrega d'aquest ormeig de pesca i la resta d'instruments a altres matrícules foranes, sense un motiu fonamental. Clou el text notarial amb l'obligació d'enviar aquest document al director general de la Real Armada, per a la seva aprovació i ratificació.

Una eixugada d'un bol de tonyines, vora la platja.

4. Suposem que algaroter és un localisme per garoter, és a dir, la canya esquerpada d'un extrem que serveix per agafar garotes.

— Restaurant —
La Farella

C/ Cap de Creus, 1
 Tel. 972 12 16 11
 17490 LLANÇÀ

CARNISSERIA...

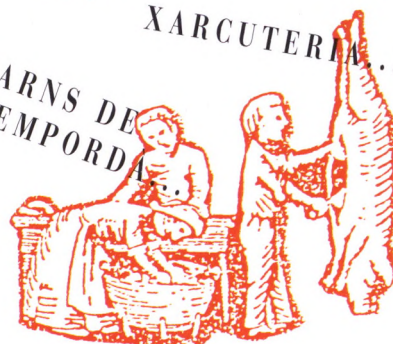
C/ Major, 7
 Tel. 972 38 01 02
 LLANÇÀ

Josep

RAFARI

XARCUTERIA...

CARNS DE
 L'EMPORDA

PRODUCTES ARTESANS...

AUTO LLANÇÀ S.L.

ALINEACIÓ, EQUILIBRAT, FRENÒMETRE, PRE-ITV

PNEUMATICS

PNEUS - TIRES

OFERTES MENSUALS
 TEL. 972 12 06 75

BAR FELIP

Plaça Major – Tel. 972 38 13 29
 LLANÇÀ

El nostre poble

■ El carrer la Mina

RAFAEL BORRÀS

El meu carrer es diu la Mina (res a veure amb aquell barri marginal de Barcelona). Aquest carrer, per mi, sempre començarà a la cantonada de ca l'Escarpanter (que fou caçador i de l'Espanyol) i a can Lluís de la

Mena. Sé perfectament que els seus primers números són més avall, davant de can Masdéu.

A l'inici d'aquest tram hi ha can Soler, can Nadal i el pati de la senyora Sibina, on ara hi ha una casa nova. Després hi trobem can Serinyana, davant d'on, al carrer, s'hi instal·lava per veremes una màquina per premsar els raïms. Segueix la casa senyorial i el gran jardí, amb dues belles palmeres, de can Rastell. Al davant de la quadra d'en Lluís de la Mina hi vivia un home petit, de nom Pep (en *Pep de les Vaques*), que donava garnatxa a la burra. I seguint pujant, hi ha cal Duro. En deien així perquè hi visqué una dona que venia roba i altres coses portades de Barcelona, al mòdic preu de cinc pessetes; una cosa semblant a les botigues de "tot a un euro". Al costat d'aquesta, can Riereta, on vivien en Juanito i l'Antònia, una dona aquesta que sempre vaig estimar i considerar molt.

Correlativament, hi ha ca la Maria Jordi, que va passar del centenar d'anys, on hi habita ara el seu fill, Fermí Guday, ferrer i home de bona veu.

Fent cantonada amb el carrer de la Torre, hi ha la casa on vaig viure de petit, can Met Abat, propietat de la meva àvia Paquita i el meu avi Falet (en *Mataporcs*). A la vora hi ha can Met Salino, paleta peculiar de la seva època, que una vegada encarregà a en Pelaio un bastiment amb aquestes mides: "del mànec d'un càvec, un pam i una mica més". Espero que en aquesta finca no

s'hi construeixi un edifici que trenqui l'estructura urbanística del carrer. Enfront s'hi localitza el pati, la cort i el baix de can Serinyana, on ara en Perona hi endreça eines i estris de la vinya. Per altra banda, i enfilant-se cap a l'Era, hi ha seguides les següents cases: la de la Margarita i l'Amadeu; i la d'en Frederic Riera i la Libra, on ara hi viu la seva filla, Paquita Riera. Davant per davant, la casa de la Isabel Hernández, mare del malaguanyat cantant del grup Sau, Carles Sabater. Carrer amunt, el petit pati d'en Silveri Riera, on ara hi ha una casa de nova factura, i a la vora una de les cases més populars del carrer, can Dagall. Acabant amb la casa, ja ruïnosa, de can Chaves. A l'altre cantó, també en plena pujada i ocupant-ne un bon tros, la finca d'en Riereta, pulmó del barri.

Això és part del meu vell carrer, que durant molt de temps, per desgràcia, ha estat ple de vídues. Un carrer amb estil propi, dels pocs que encara resten al poble, i que sigui per molts anys. Per això estic content de formar part, encara que sigui molt petita, de la seva llarga i complexa història.

Joan M. Pau

■ *El mas Sobrevila i el veïnat de Setcases*

ARNALD PLUJÀ I CANALS

Veïnat de Setcases a principis del XX, amb el pont d'accés, el bar de Bella Vista, l'estació i els set edificis del caseriu.

Antany dit mas de la Salanca, després mas Sobrevila i, finalment, mas de Setcases. Als seus inicis, almenys set o vuit segles enrere, li corresponien la major part de les terres humides de la plana al·luvial de Llançà, en realitat tot el curs baix de la riera de Balleta, una gran partida de terreny més coneguda com la Salanca, que al llarg de diverses generacions fou fragmentada en la multitud de camps, horts i hortes encara existents en l'actualitat. Al segle XIV pertanyia a Ramon Berenguer, senyor jurisdiccional de la batllia de Llançà, després al noble Bernat de Castellbisbal, també feudal de la vila, fins que el 1377 passà sota el domini directe de l'abat de Sant Pere de Rodes. Segons un llevador de rendes de la cellereria, en document datat al segle XVI, era propietat d'un cert Joan Coromines, el qual l'any 1587 traspassà a Rafel

Ferrer, pagès de la vila de Llançà, juntament amb les vint-i-cinc vessanes de terres restants, un patrimoni que generava un cens anual de quatre mitgeres de blat al prior de dit convent, pagadores per les festes de Sant Pere i Sant Feliu¹.

A mitjan segle XVII, l'heretat constava a nom de Pere Vaquer, de Llançà, que encara compartia la dual activitat vinyataire i pescadora, segons reflecteix un document de l'any 1694, data del seu òbit i de l'obligat inventari de béns, promogut per la seva vídua Margarita i protocol·litzat davant del notari de Llançà ... "tota aquella casa amb sa porta i amb sa pany situada fora los murs de la vila de Llançà i en lo mas anomenat Sobrevila. En la entrada de la casa... dues màrfe-gues, dues peroles d'aram, dos olles de ferro, una paella d'aram, unes graelles de ferro, un llum de ferro, un càvec de ferro, una pala de ferro, dos aixades, una taula xica, una pastera,

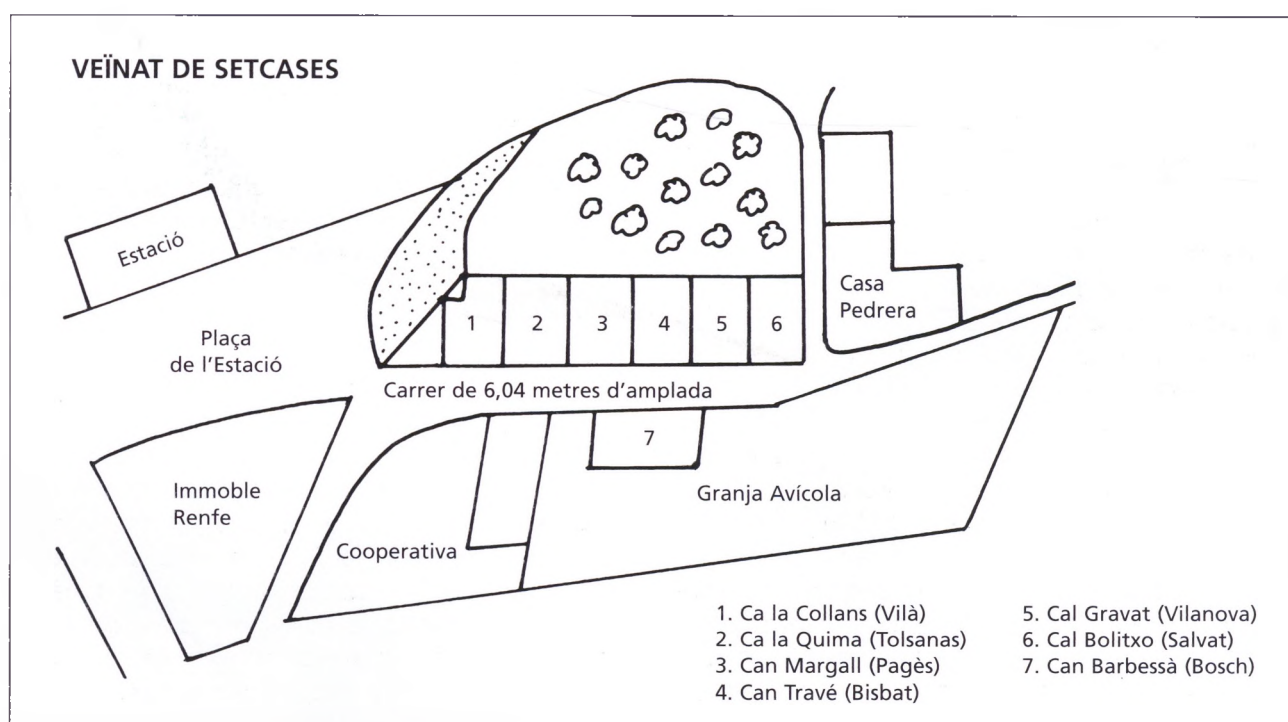
1. PLUJÀ CANALS, Arnald. *Llançà al segle XVII*. Ajuntament de Llançà. Any 2003.

una caixa de pi, dos parells de samals, un morter de pedra, una podadora, dos gerres de terra, dues bugas, set llençols, una coixinera, dos coixins, unes tovalloles, uns tovallons, una capa de pastor, una bota de tretze botes, una de vint y quatre botes de vi claret, un llaüt de foc amb ses aparells, una banda de bolig, dues armadores de espart, tres tascons, un tinart de salar peix i dos tonells xics de salar peix" ...²

A la següent centúria, estava inscrita a nom de Pere Joan Parer, de Llançà, el qual l'any 1777 establí un tros de terra de dites pertinences al pagès Narcís Bosch, també de Llançà. Al llarg del segle XVIII, s'inicià el creixement al voltant del mas, a partir de sis establiments emfitèutics, que completaren els set edificis actuals d'on procedeix l'etimologia del topònim, tots amb caràcter agrícola i dedicats al conreu de la vinya. El 1887, Vicenç Serradell Pujol transferí l'heretat a la seva muller, Maria Déu Castells. A principi del XX, els cònjuges Diego Fa Hugas i Francesca Feliu Pla, de la Vall de Santa Creu, n'esdevingueren posseïdors, però aviat passà a mans de Josep Sunyer Poch, fins que l'any 1923 l'adquirí el gironí Agustí Bosch Masferrer, el qual amb el seu germà Àngel van adquirir la parcel·la contigua, on s'aixecà la popular fàbrica d'alcohol, d'on recuperem una anècdota de l'any 1919 ... "en el

poble de Llançà hi havia molta grip i la fàbrica nostra no quedaven treballadors i m'envien a buscà als mes greus, un marit i muller que estaven al llit (...) els veïns no gosaven entrar-hi perquè hi havia perill i ells no tenien res per beure ni per alimentar-se (...) els hi porti un fogonet, una ampolla d'esperit de vi, un pot de llet i sucre (...) a l'endemà els hi haig portà una olla de caldo i pobrets molt agraïts" ...³

L'origen del veïnat de Setcases és de datació semblant al de Balleta. Neix a final del segle XVIII, durant el període de màxima expansió de la vinya i a redós d'un altre mas aïllat. Un curiós cas de poblament rural, que la mateixa decadència camperola faria evolucionar a industrial. La seva tipologia urbana segueix la mateixa estructura de Molinàs, amb un únic vial, entorn del qual s'hi projectaren les diferents construccions, totes elles aixecades a partir d'un sòl de terra gairebé quadrat, que atenyia de set a deu metres per cada costat, integrant allotjament i un hort o pati de 33,50 m² al darrere. Aquest carrer central servia d'accés a les cases, alhora que separava l'antiga heretat dels sis nous edificis i tenia fixada una amplada de sis metres en tota la llargada ... "via pública de sis metres i quatre centímetres" ...⁴, segons transformació moderna d'antics pams a metres. Modificacions posteriors, com

2. AHG. Notaria de Llançà. Núm. 102. Notari Quirze Camps. Any 1694.

3. Arxiu particular de Jordi Bosch Illa, de Sant Feliu de Guixols.

4. Diversos establiments, escriptures i transaccions de l'època.

transaccions, particions, herències i sentències judicials, farien alterar algunes mesures dels immobles, com la casa de les monges o del bisbat, que després de ser ampliada amb alçada i patis limítrofs, funcionà com a casa de colònies i avui, de residència estival d'eclesiàstics.

Segons l'empadronament general de la vila de Llançà de l'any 1828, el veïnat ja era habitat per trenta-tres persones; el 1879, entre oriünds, parents i treballadors de Renfe, superava la quarantena; a l'any 1930, s'igualaren els trenta-tres anteriors; als cinquanta, vint-i-vuit; i actualment encara hi roman una comunitat de quinze persones. Les famílies més sedentàries del segle XIX eren els VILÀ, BARRIS, PAGÈS, SOLANA, CERVERA, VILANOVA i SERRADELL. Més endavant s'hi afegiren dues branques de TOLSANAS i SALVAT, de Llançà; al segle XX, els FA, de la Vall de Santa Creu, i una nissaga BOSCH, de Girona, a més d'altres incorporacions efímeres, com els ANGELATS, de Banyoles, RIERA, de Capmany o GUILLAMAT, de Tarragona, sense obviar dotzenes d'empleats de la Renfe, d'estades més temporals. Als anys cinquanta, Setcases exercia de polígon industrial de Llançà, on diàriament hi acudien més de cent vint persones de la vila a treballar per la Renfe, la fàbrica d'alcohol, la cooperativa agrícola i, esporàdicament, a la granja avícola. Però sobretot a la pedrera, on, després de

reduir a pols la pegmatita estreta de les Mines Carmina, de la muntanya de Clarà (Llançà) i de Caraps (Palau), aquesta era ensacada i transportada en tren a València i Barcelona.

Fins passada la Guerra Civil, les cases del veïnat mantenien una certa estabilitat generacional, amb el propi àlies cadascuna, uns motius encara al record de molts llançanencs. Així el mas de la Salanca era can Barbessà, propi de Josep Suñer Poch i la seva muller Aurora Fa Feliu, de la Vall; can Bolitxo era can Salvat, amb l'Arturo Salvat i la muller, Roseta Duran; arrenclerada hi trobem cal Gravat, can Vilanova o ca la Maca, en realitat de l'Anita Vilanova; després venia can Travé, l'edifici més modern, que acabà sent pertinença del bisbat; tot seguit, can Margall o can Josep Pagès Canals, descendent dels Canals d'aquesta heretat de Sant Pere de Rodes; més avall, ca la Quima o can Alejandro Tolsanas; i finalment, ca la Collans o can Vilà, habitada pels cònjuges Pere Vilà Gifre i Gracieta Déu Palou, anys després fraccionat en un segon habitatge per la germana, Quimeta Vilà, i el seu marit, Pere Junoy Pous, d'Alp. També existia el celler particular de Francisco Javier Majuelo, que el canvi de règim convertí en cooperativa agrícola i el popular bar de Vista Alegre, regentat per la família Fa. L'any 1950, el veïnat de Setcases era habitat per les següents famílies:

Arxiu Miquel Fa Caula

A l'esquerra, bar de Vista Alegre (1918), amb els següents personatges (d'esquerra a dreta i de dalt a baix): un cobrador de rebuts, Pere Junoy, Dolors Caula, Diego Fa, un desconegut, el nen Miquel Fa Caula, Francisca Fa Poch, Pietat Girona (filla del cap d'estació), Caterineta de cal Granat, Quimeta Vilà, un ferroviari, el jove Diego Fa Caula, un factor i la gossa francesa de can Fa. A la dreta, Josep Pagès Canals i la seva muller Pilar Giralt Arnau, asseguts davant del seu habitatge.

Arxiu Victor Pagès Giralt

Casa núm. 1: Família VILÀ, amb Pere Vilà Gifre, vidu d'Engràcia Déu Palou.

Casa núm. 2: Família TOLSANAS, amb Joaquima Vilanova Parés, vídua d'Alejandro Tolsanas Maranges i el seu fill, Andreu Tolsanas.

Casa núm. 3: Can MARGALL, amb Josep Pagès Canals, la muller Pilar Giralt i el fill, Víctor.

Casa núm. 4: Can TRAVÉ, aleshores del bisbat, només habitada durant els estius.

Casa núm. 5: Família VILANOVA, amb Vicenç Pi Ferrer, la muller M. Dolors Soler Vilanova i la filla, Maria Pi Soler.

Casa núm. 6: Família SALVAT, amb Arturo Salvat Ayats i la muller, Rosa Duran Badosa.

Casa núm. 7: Família BOSCH (can Barbessà), habitada temporalment pels Bosch, de Girona, on s'instal·là la filla, M. Dolors Bosch Rossell, el seu marit, Josep Mallol, i els fills Francisco i M. Montserrat, dedicats a l'explotació familiar d'una granja avícola de recent creació⁵.

En aquesta època, el caseriu es completava amb altres quatre edificis, la fàbrica d'alcohol, la pedrera, el bar i l'estació, ocupada la primera per

Jaume Juanola Pujolar, la muller Àngela Falgarona Isern, la filla M. Carme i, més endavant, pels germans Mateu i Montse. La seu de les Mines Carmina agrupava oficines, fàbrica, magatzem, ferreria i l'habitatge de l'encarregat, Antonio Ribas Carbonell, marit de la palauenca Carme Delclós Causa, i els fills Vicenç i M. Carme Ribas Delclós. L'establiment de begudes fou construït l'any 1911, per Diego Fa Feliu, que l'habità amb els fills, Diego i Miquel Fa Caula, la nora Isabel Echeverría Gorriti, les nétes M. Dolors i Mayra i l'Enriqueta Sargatal Mas, registrada com a acollida. Tres anys després, l'immoble fou traspassat als cònjuges Amando Pol i Engràcia Fa, de la Vall. Sense obviar Ricardo Sitjes Pujol, de Fornells, cap de l'estació de Llançà entre els anys 1942 i 1966, que hi residia amb la seva esposa, Dolors Regàs Planas, i la filla Maria Sitjes Regàs, que esdevingué muller de Vicenç Alemany Jofre, de Llançà, pares d'una filla dita M. Dolors, actualment resident a Figueres.

Avui Setcases manté una fisonomia semblant a la del passat, de fet només s'ha doblat l'alçada de

ARXIU MATEU JUANOLA FALGARONA

ARXIU MARIA SITJES REGÀS

A l'esquerra, un grup de treballadors de la fàbrica d'alcohol (d'esquerra a dreta): Pepito Paronella Girbal, de la Vall; Lluís Fulcarà, Josep Pagès Canals, Joan Batlle, l'encarregat Jaume Juanola i Francisco Barris. A la dreta, part dels ferroviaris que treballaren a l'estació (d'esquerra a dreta): un guardaagulles dit Antoni, el cap d'estació Ricardo Sitjes, un mosso de nom desconegut, Lluís Feliu i un factor dit Sels.

5. AMLL. Padró Municipal d'Habitants. Any 1950.

tres edificis. Els terrenys de la fàbrica d'alcohol s'han fraccionat en tres trossos, un d'ells emplaça la casa del descendent Benet Bosch Castelló, marit de M. Àngels Suárez, edifici venut després del seu òbit a l'Albert Garriga Manera. Al seu costat s'alça una extensió de la Nàutica Garriga i, a la part oposada, la concessionària Renault de

Llançà, que pertany a Josep Macau i Mateu Juanola, fill del darrer encarregat. A l'antic mas Sobrevila hi segueix residint la Maria Dolors Bosch, filla de l'esmentat Agustí, amb el seu marit, Josep Mallol Pacareu. El bar continua actiu i regentat pel gendre i una filla de l'Amando Pol. Altres cases han canviat de titularitat. Així cal

Bolitxo ha estat comprada per Santiago i Justa; les dues de can Vilà s'han fusionat amb l'habitatge d'en Juan i la Nieves; can Tolsanas, heretada per un nebot de Sant Antoni de Calonge; can Vilanova o ca la Maca, venuda i arrendada; i can Margall o Pagès, objecte d'una rehabilitació dels nous estadans, Viviana Pagès Siota, néta d'en Josep Pagès i la Pilar Giralt, amb el seu marit, Jordi Garcia. Pel que fa a les Mines Carmina, l'habitable del gerent acull una família de Terrassa i una nau del magatzem del taller mecànic Carles.

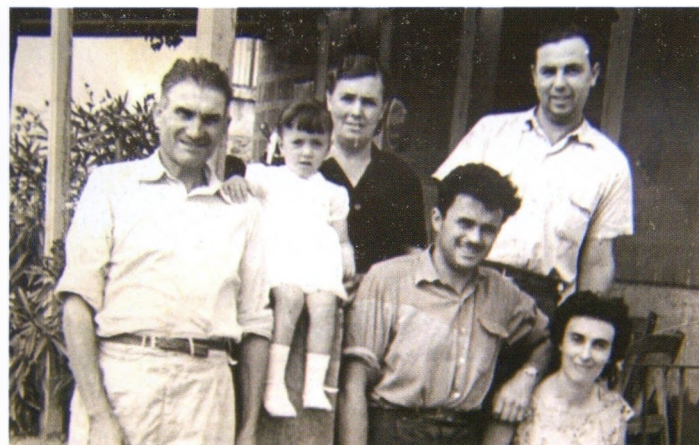

ARXIU CARMÉ RIBAS DELCLÓS

A dalt, família que regentava la pedrera (d'esquerra a dreta): l'àvia paterna amb la nena Carme, filla d'Antonio Ribas i la seva muller Carme Delclós, Emili Sucarrat i la seva muller Maria Delclós.

A baix, el bar de Vista Alegre, amb Pelaio Fa Oliva, la nena Emma Pol, l'àvia Dolors Fa, Amando Pol Paronella i els germans Santiago i Engràcia Fa Clotes.

A la dreta, una mínima part de la prolifera família Bosch, amb les germanes Teresa, Rosa i M. Dolors Bosch Rossell, les nenes Magda i Alberta Mallol i la cosina Montserrat Mallol Bosch.

ARXIU EMMA POL FA

ARXIU MONTSERRAT MALLOL BOSCH

Parlem de...

■ País. Llengua. Immigració

FREDERIC RIERA I MALLOL

L'article primer de la Declaració Universal dels Drets Humans proclama que "tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i drets".

Ara per ara no hi ha ningú, home o dona, que a Catalunya tingui com a llengua pròpia el català si no és la gent autòctona o els seus descendents, els fills de matrimonis amb la mare catalana i una petita minoria exemplar. La llengua és la característica que millor defineix la personalitat col·lectiva del nostre país. És obvi que un mitjà necessari i natural per a la integració d'aquesta nova onada de nousvinguts és la llengua del país que els acull, en aquest cas l'idioma català. Aprendre'l, saber-lo, és, doncs, el mitjà ideal per a la integració en aquest nou país, a la seva cultura, història, habitants i costums.

Acostumem a veure la globalització com una cosa impersonal, determinada per les forces econòmiques i tecnològiques, moltes vegades fora del nostre control. Però aquest fenomen té una fase humana que es reflecteix en el dia a dia de milions de persones, que van deixar la seva terra natal a la recerca d'oportunitats: la immigració internacional. La magnitud dels fluxos migratoris s'expressa en xifres impressionants. La globalització fa caure, de vegades, idees a priori, però també sense voler les pot atiar.

Segons estimacions de la Comissió Europea, entre tres mil i quatre mil persones es van oferir l'any 2006, intentant arribar des d'Àfrica a les costes d'Europa. Davant d'aquesta espantosa tragèdia humana, cal reflexionar. Espanya, Itàlia i Malta, els països de la UE que tenen la costa més propera a Àfrica, són els que reben en principi tot aquest flux de la immigració, que després es dispersa. S'estima que 30.000 persones, cinc vegades més que l'any 2005, van arribar a les illes Canàries el 2006. Tots ells, evidentment, indocumentats i amb llengua prò-

pia: la de tota la vida, la seva. Un percentatge potser elevat d'aquests ja vénen alligonats per amics o parents, instal·lats a casa nostra des de temps, que el seu punt de destinació més segur és Catalunya. Les piragües que arriben a les Canàries plenes d'immigrants ens posen novament davant d'una realitat crua, que ja vam patir els anys seixanta. Són molts els que volen entrar a Europa fugint de la misèria o cercant l'oportunitat que no troben a casa seva. Però aquests de les piragües, tot i el seu dramatisme, són una petita part de la immigració irregular, només la punta de l'iceberg. Les guerres i les persecucions de les tiranies també provoquen èxodes de la població, per protegir-se'n. La immigració sobretot s'explica per la impossibilitat d'un desenvolupament humà i econòmic lliure i, al mateix temps, per la incapacitat de les persones per poder viure tal com desitjarien en el seu propi entorn.

En l'últim quinquenni, Catalunya ha vist com la població immigrada es multiplicava per cinc i li costa assimilar-ho. Passa a nivell de la població –la presència d'estrangers al veïnat, a l'escola on van els nens i a la llista d'espera dels hospitals, ja no és una excepció sinó una constant–. Problema també de les administracions, en general curtes de recursos, per tal d'assumir l'allau amb eficàcia. Els provinents del Marroc formen el col·lectiu amb més presència a

Una expedició d'immigrants en ple Atlàntic.

Catalunya, seguits pels equatorians, romanesos, colombians, bolivians... No s'ha de passar per alt el nodrit grup procedent de l'Àfrica subsahariana, en la banda més baixa del desemparament, aquells que no surten a cap estadística, ni tan sols al padró. Arriben a les Canàries en piragua, de vegades amb un bleix de vida i, després de pagar quantitats desorbitades de diners, s'estan unes setmanes en centres d'internament fins que són desviats a la Península en avió. Generalment, recalen a Barcelona o a Madrid, amb només una targeta de transport públic facilitada per una ONG. La distribució dels immigrants a les comarques catalanes tampoc té res a veure amb el que era fa anys. El fenomen de la reagrupació familiar és un símptoma evident que la consolidació de les primeres onades immigratòries despenja amb força. Aquesta gent són una càrrega per al sistema social o la taula de salvació de les pensions? Són senzillament un problema o el nou motor demogràfic i econòmic? Reben un tracte de favor en els serveis socials?... Crec que la immigració tal com arriba, irregular i il·legal, no es pot tolerar com a alternativa a la demanda de mà d'obra jove, perquè el que fem és enganyar els que la pateixen i se'ls ofereix només indignitat i pobresa. En segon lloc, perquè posa en perill l'equilibri social i la convivència del nostre país i comunitat. Ens caldria un flux migratori d'acord amb l'oferta de treball existent. A causa d'aquesta segona onada d'immigrants es produeix més disglòssia i més anormalitat en l'ús de la llengua catalana. Això podria continuar agreujant el procés fins a provocar la substitució total de la llengua catalana per la castellana.

Pensar que la situació sociolingüística actual pot tenir aquest desenllaç no és cap disbarat. Que això sigui així no dependrà només de la comunitat catalanoparlant, dels seus objectius sociopolítics i de la fermesa que emprem per aconseguir imposar-los. Ara bé, el procés de normalització no és fàcil, ja que hi ha el problema de la persistència, a causa de la immigració, de la disglòssia existent. Recentment, he llegit unes notícies que tenen relació amb el que està passant a Catalunya: el Taipei 101 és el gratacels més alt del món. Amb 508 metres, és l'orgull de Taiwan, illa pràcticament independent des de 1949, i que la Xina considera com a part del seu territori. Recordo la torre Agbar de Barcelona, només que

el Taipei 101 és més de tres vegades més alt. Està dissenyat per resistir terratrèmols i tifons i construït amb la més avançada tecnologia. Un milió d'estrangers s'han instal·lat els darrers cinc anys en aquesta illa, atrets pel creixement del drac asiàtic. El fenomen de l'immigració és calcat del que passa a Catalunya. Són tants els que arriben, que el Departament d'Immigració ha decidit realitzar un examen de llengua i de cultura als nousvinguts abans de donar-los un permís temporal de treball, que oscil·la entre els dos i tres anys.

Crec que seria bo prendre una mesura semblant en el nostre país, per salvaguardar la nostra identitat. Evidentment, els immigrants són una necessitat inevitable, per la caiguda en picat de la natalitat a casa nostra. La seva aportació a la producció serà una ajuda per garantir les futures pensions. També tenim altres tesis, que adverteixen de dos efectes poc estimats: els que han vingut en principi sols, i al cap d'un temps amb la família, són usuaris immediats dels serveis públics d'educació i sanitat gratuïtes, sense que les seves incipients contribucions com a treballadors cobreixin, ni de lluny, els serveis que reben. Una altra raó adversa és que s'ha establert una competència, a la baixa, amb catalans i espanyols, dels salaris per als llocs de treball de menor qualificació.

Les coses, tant si es vol com no, són així. El massiu assalt a Europa de masses empobrides i desesperades no solucionarà la penúria de la immigració i pot perjudicar tothom: dificultats d'ocupació, marginació dels nousvinguts i manca de coneixement de la llengua parlada en el nou país, coses que els aboquen sovint a la mendicitat o a la delinqüència, originant creixents brots de xenofòbia... Es tracta, doncs, d'un problema comú, que exigeix una política migratòria comuna i no una legislació dispersa, confusa i contradictòria. A tots aquests nousvinguts jo els diria: si voleu viure en aquest país, heu de respectar les lleis que hem votat la majoria i, abans de demanar drets, penseu que també hi ha deures per complir.

És cert que en el debat que hi ha avui a Catalunya, per part d'alguns sectors, es tem per la identitat catalana. Hi ha intel·lectuals que fa anys que alerten sobre la salut del català. El filòleg Joan Solà n'ha estat l'últim i ha parlat de "l'extrema gravetat del malalt". El recent

Naufraji d'una pastera. Foto "Morir tan cerca", de Juan Medina (Fuerteventura), 1r premi Foto Pres 05.

conflicte educatiu, les estadístiques sobre l'ús de la llengua, el bilingüisme asimètric i l'auge d'una immigració que no veu necessari el coneixement del català, són factors que conviden al pessimisme. Puc pensar que no hi ha una gran amenaça si fem bé les coses. Serem capaços d'integrar la gent que vingui, que se senti del país. Catalunya ha estat sempre un país d'immigració.

Ara, una altra cirereta que ens ve de Madrid. Una vegada més, un Govern espanyol ha tornat a convertir l'idioma en un problema. I davant d'això no vull mossegar-me la llengua. Per què cal una tercera hora més en castellà a l'escola catalana? "Per assegurar el bilingüisme", contesta Madrid. L'actual sistema d'immersió ha demostrat sobradament que els nens i les nenes catalans surten de l'ESO amb un coneixement del castellà igual o superior als alumnes de comunitats monolingües. En canvi, els problemes del català són més greus. L'omnipresència del castellà fa que, mentre un noi que viu sempre en català parli un castellà 8, un noi en un entorn castellanoparlant potser no passarà d'un català 6. Per tant, si algun bilingüisme cal assegurar és el

de tots els que no parlen català a casa, que cada dia són més a causa de la immigració. La immersió en castellà ja la trobem al carrer, a les revistes, als videojocs, al cinema, a la televisió... A l'escola ha de prevaler el català ja que, en aquests moments, és l'únic lloc on es poden compensar aquestes desigualtats. Aquests senyors de Madrid que passegin per les escoles catalanes, a les aules i als patis, i veuran la competència lingüística dels alumnes en català. Potser llavors arribarien a la conclusió que cal doblar les hores dedicades a aquesta llengua.

La llengua no ha de ser mai una font de conflictes, sinó un punt de trobada, un eix de convivència, un motor de cultura i un element de cohesió on, sense que ningú hagi de renunciar a res, tothom s'hi pugui sentir còmode. Fa Matthew Tree, escriptor anglo-català: "Aprendre una llengua és com fer un pacte subliminar amb els parlants, una mena d'encaixada de mans invisible. Si vius en un lloc concret i necessites comunicar-te amb els teus veïns d'una manera més profunda, fins al punt de poder compartir els conceptes que només ells saben expressar, val més que aprenquis el seu idioma".

■ *L'eucaliptus, arbre introduït*

ESTHER SÁNCHEZ I GARRIGA

Sovint gaudim al contemplar l'elegància de la seva figura, olorant l'aroma de les seves fulles, admirant la personalitat amb què l'escorça es desprèn del tronc en forma de tirabuixons. Tot plegat ens captiva i ens transporta amb el poder de la fantasia a terres llunyanes. L'*Eucaliptus sp.*, arbre oriünd d'Austràlia i Tasmània, està molt estès per tot el món. Se n'han descrit més de cinc-centes espècies diferents. Al nostre municipi va arribar-hi introduït majorment amb finalitat ornamental, per tal d'embellir jardins, i no crec equivocar-me afirmant que ha estat ben rebut per la majoria de llançanencs.

Malauradament, totes les espècies introduïdes que colonitzen nous territoris es miren amb

certes reserves. Fet totalment lògic, a causa del perill que suposen per a les espècies autòctones. L'eucaliptus és un arbre de creixement ràpid, algunes varietats poden aconseguir créixer cinc metres per any. Es tracta, doncs, d'una característica altament atractiva dins el món comercial. Això ha comportat que en molts indrets, dins i fora de la Península, s'utilitzi l'eucaliptus per a l'explotació forestal.

Gràcies a les seves arrels privilegiades, el nostre protagonista aconsegueix amb extremada eficàcia absorbir aigua i sals minerals del substrat. En poc temps, pot arribar a desplaçar espècies animals i vegetals lligades a l'entorn natural propi de la zona. Cal, per tant, preveure al màxim les conseqüències de la seva implantació a cada zona determinada. Sembla ser que dins d'alguns

ESTHER SÁNCHEZ

ESTHER SANCHEZ

col·lectius es coneix l'eucaliptus com a l'arbre maligne. Adjectiu que se li ha donat amb motiu de la seva alta competitivitat pel sòl, l'acusat empobriment en què deixa el terreny i la dificultat de resoldre els problemes dels incendis. Val a dir que tots els comentaris s'han de fer amb prudència, sense caure en el parany de la negativitat gratuïta, perquè tot té dues o més maneres d'interpretar-se.

A Llançà, ni el nombre d'exemplars d'eucaliptus és massa gran ni tampoc freqüents les seves aparicions fora dels patis de cases particulars. La qual cosa és motiu d'alegria per a les nostres espècies i també per a nosaltres mateixos, atès que només n'obtenim els seus beneficis. És ben coneguda de tothom la llarga llista que podríem escriure sobre les propietats medicinals

obtingudes del cineol o eucaliptol, utilitzat per als problemes respiratoris, per rebaixar el sucre de la sang, desinfectar ferides, calmar dolors musculars i d'articulacions i com a repulsiu d'insectes.

Igual com l'eucaliptus ens pot transportar en ales de la imaginació a la llunyana Oceania, a mi m'agradaria poder viatjar als primers anys del segle XX i veure, entre altres, els tamaris vorejant les nostres costes, les oliveres ben treballades, les vinyes vora el mar i les alzines majestuosos que s'elevaven sobre els arbrissos del nostre paisatge mediterrani. Però els temps han canviat i difícilment podem tornar enrere. Hem d'adaptar-nos i acceptar les noves espècies, però, això sí, sense baixar mai la guàrdia. És quelcom que devem als nostres arbres.

■ Josep Pla i l'honor d'un premi

JOAN BADIA-HOMS

En els darrers anys de la seva vida, Josep Pla es manifestava escèptic amb relació a l'estimació futura de la seva obra. "La literatura puja i baixa...", deia sovint, col·loquialment. Solia afegir –i en sóc testimoni– que un quart de segle després de la seva mort ja seria un escriptor oblidat.

És evident que els seus temors eren infundats. L'any 2006 s'acompliren aquests vint-i-cinc anys i, alhora, es va celebrar el 40è aniversari de la publicació d'*El quadern gris*, segurament el seu llibre més important. Josep Pla es manté com l'escriptor català modern més llegit i un dels més citats pels autors actuals. La seva obra, tan extensa i heterogènia, és constantment reeditada i estudiada des d'aspectes diversos.

El pensament i l'esperit de conservador liberal de Pla, els moments difícils per al país que li van tocar viure a la joventut, el caràcter poruc davant del poder establert, varen motivar la seva més o menys expressada resignació amb el franquisme. Sempre, però, com un mal menor inevitable i, alhora, com una desgràcia per al país i la seva cultura. Recordem que Josep Pla

no va voler ser director de *La Vanguardia* a la immediata postguerra, i es va entaforar, durant temps, en una mena d'exili interior al seu mas de Llofriu, a Cadaqués i a l'Escala. En aquells anys, elaborà una part molt important de la seva obra literària, sempre en català, mentre que, forçosament, s'havia de guanyar la vida amb el periodisme en castellà.

La visió desenfocada de la seva personalitat –que ell no es va esforçar gens ni mica a evitar– li va passar factura en els cenacles més notoris del catalanisme resistent de la capital. El fet és incongruent, perquè a la vasta obra de Pla hi trobem infinitat de manifestacions de la voluntat de l'autor envers la defensa i promoció de la nostra llengua, de la cultura catalana, per ell quelcom fonamental i prioritari.

Tothom sap que a Josep Pla li va ser negat sistemàticament el "Premi d'Honor de les Lletres Catalanes", que concedeix Òmnium Cultural, per raons clarament extraliteràries. És a dir, per una suposada manca "d'honor" com a patriota català!... Cada dia que passa el fet esdevé d'un ridícul més aparatós. Potser per no continuar instal·lats en el ridícul, la percepció sobre Pla

–tant l'obra com l'home, sobretot l'home– s'ha modificat de manera perceptible i clara en els darrers temps a les capelles culturals més reticents. Val més tard que mai...

El fet, potser, més significatiu es va produir l'octubre de 2005 quan, precisament Òmnium Cultural, va organitzar un cicle de conferències i una taula rodona a la seva seu barcelonina, en homenatge a l'obra i la figura de Josep Pla. Es va titular *Josep Pla i la reivindicació de la llengua catalana*, de manera ben significativa.

És evident que la celebració d'aquests actes contenia de

Josep Pla amb Joan Fuster, una animada tertúlia.

FUNDACIÓ JOSEP PLA

Una foto inèdita, d'autor desconegut. Josep Pla al cap de Creus, amb el poeta i editor Joan Teixidor i el pintor Josep M. Prim (1950). Col·lecció Josep Vergés.

manera explícita un desgreuge pòstum al nostre gran escriptor. Hi van quedar desfets els vells tòpics; ni un sol dels assistents va discrepar en els col·loquis. Els socis d'Òmnium Cultural es varen manifestar propers i a favor de l'obra planiana i del seu autor. Ara els reticents ja s'han convertit en espècimens una mica estranys i anacrònics. Ja era hora, perquè semblava que en aquest petit país, les 30.000 pàgines de l'*Obra Completa* de Josep Pla, en català, no havien estat suficients per liquidar polèmiques absurdes sobre un dels nostres escriptors més importants.

Les restes del gran naufragi

La superació dels tòpics negatius sobre Pla, en els darrers anys ha tingut a favor un fet rellevant: la publicació de documents personals. Em refereixo a alguns epistolaris, que han contribuït a fer intel·ligible l'esperit ferm i incansable de defensa de la llengua i la literatura catalanes de l'escrip-

tor. En els textos de les cartes a altres intel·lectuals dels anys més negres de la postguerra, aquest fet esdevé clar, diàfan. Cal remarcar que es tracta de documents privats, que no eren ni remotament destinats a la impremta. La sinceritat, per tant, hi és indiscutible. Pla hi manifesta, per exemple, parlant de la progressió de la seva obra: "Jo no puc fer res més que ajudar a salvar les restes d'un gran naufragi".

L'edició de la correspondència amb Joan Corominas ha representat una fita en aquest sentit. Vegin què arriba a proposar Pla al gran filòleg, l'any 1961: "No creu que hauríem de fer una revista a Perpinyà per dir el que no podem dir aquí?...".

Una aportació definitiva i contundent sobre el que vinc exposant és la correspondència entre Pla i l'editor Josep M. Cruzet, de 1946 a 1962. No ha estat editada fins a l'any 2003 (a cura de M. Josepa Gallofré), i deu haver fet caure molta llana de diversitat de clatells antiplanians.

L'Editorial Selecta, de Cruzet, va ser la primera d'editar en català a la postguerra. Des de 1946,

deixant de banda els articles de premsa, Pla tenia un projecte literari on no hi havia lloc per als llibres en castellà, i el repte d'endegar l'obra completa, estroncat per la mort de Cruzet, l'any 1962. Després es faria realitat amb l'Editorial Destino. A les cartes a l'editor, s'hi fan patents moltes vegades les preocupacions de Pla pel país i la seva cultura després de la victòria franquista, segons ell "la situació més tràgica per la qual ha passat, en els temps moderns, el nostre esperit".

Pla recomanava a Cruzet l'edició d'obres fonamentals de la literatura catalana, amb la finalitat de "crear amb les pedres disperses del nostre esperit l'edifici de les més sòlides possibilitats de l'edició catalana normal".

L'escriptor mostra amb reiteració el seu neguit per la nostra llengua a la Catalunya Nord, fins entrar en detalls molt concrets: "Interessa molt vendre més llibres al Rosselló; crec que vostè pot lograr que els posin a les vitrines...". I, és clar, també hi és present la por a la censura: "He tornat a llegir el llibre i em pregunto: el deixarà passar la censura?"... "És una obsessió que tinc de la censura –després de tants anys– però tinc una por cerval. Si es produeix una catàstrofe, afectarà tot el meu sistema moral". D'altra banda, també hi trobem opinions iròniques sobre personatges catalans del franquisme: "Mateu ha cregut durant deu anys –o quinze– que la literatura catalana estava completament acabada... És un franquista desenganyat –que és la pitjor classe de franquisme– perquè és l'home que veu que s'ha equivocat". Per defensar la llengua i les edicions en català, Pla fins i tot llançava una mena de proclama de resistència: "Lluitar és feina d'homes. Lluitar i guanyar és feina d'homes intel·ligents".

Però per tenir una idea fidedigna del Pla lluitador per la llengua i la cultura del país, no calia esperar l'edició de documents personals, dels epistolaris. A l'*Obra Completa* hi trobaríem manifestacions semblants, tant o més contundents que les reproduïdes aquí, en aquest cas publicades en els seus llibres des de fa molts anys. A les capelletes barcelonines potser l'obra

de Pla no va ser llegida, o ho va ser de manera molt tendenciosa.

En aquest article he cregut que les cites literals són més il·lustratives que qualsevol consideració o explicació. Continuarem per aquest camí, amb referències als volums de l'*Obra Completa* de Josep Pla que em semblen significatives, escollides una mica a l'atzar:

"L'any 1940 fins els arbres semblaven grapejats...". (*Obra Completa –OC–* volum 19).

"Un ciutadà d'un país gran considera que amb la seva llengua ja en té prou. Els ciutadans dels països petits tenen l'avantatge, en canvi, de tenir més necessitats, estan obligats a defensar-se..." "L'absurda teoria segons la qual el coneixement de la llengua materna, si aquesta llengua és de reduïdes proporcions, és un obstacle a les possibilitats d'un home. Quina absurditat!". (*OC*, 5).

Segons Pla, el bilingüisme a la pedagogia "és un error sinistre"... "Les criatures han de saber bé la seva llengua per poder-ne aprendre d'altres després i arribar més tard a un positiu bilingüisme i millor trilingüisme" (*OC*, 20). Heus ací un comentari ben actual.

"En la situació en què es troba la nostra llengua, la primera obligació de l'escriptor és interessar-hi el poble i, dintre la màxima dignitat, fer-la còmoda, fàcil, donar-li el màxim d'apetència"... "Nosaltres, la generació post-noucentista, treballem i treballarem per augmentar la voluntat d'ésser. Una literatura és l'esperit de la llengua. Fondre llengua i poble és donar-li un esperit. És la primera obligació d'un escriptor. Aquesta és la primordial, i, si convé sacrificar-hi tres generacions, cal fer-ho impertorbablement" (*OC*, 12).

Podríem continuar; però ara som molt lluny de les idees de Pla, ara estem discutint sobre la tremenda qüestió de la fira de Frankfurt... S'esbandiran algun dia els tòpics i els mites negatius que envolten tan injustament la figura del gran escriptor empordanès? La millor recepta seria llegir-lo, sense oblidar els escrits privats que s'han publicat i els que, sens dubte, es publicaran en el futur.

bústia

CARTA AL DIRECTOR DE "FARELLA"

Apreciat Sr. Director,

En el darrer número de la revista, un col·laborador que opina de manera diversa a la meua i a la del company que amb mi signava un article sobre un topònim del municipi, remarca com a cosa negativa la nostra "condició forana". Som forasters, no hem nascut ni vivim a Llançà i, per tant, no hauríem d'opinar.

Que se'm permeti discrepar. És veritat que un servidor no sóc llançanenc, però entenc que sóc ben lliure de manifestar-me sobre la manera d'escriure un topònim o sobre altres qüestions. Només faltaria!

Aclarit això, vull dir que, tot i la meua –lamentable, sembla– condició de foraster, quan vinc a Llançà m'hi acullen alguns amics i m'hi trobo com a casa. De fet, em trobo a casa a qualsevol indret de l'Empordà, però a Llançà d'una manera especialment agradable. D'altra banda, fa anys i panys que col·laboro a la revista. Aquest fet, no em podria pas redimir?

Sobre la qüestió polèmica no insistiré gaire. Si hem de fer cas dels arguments del nostre contraopinant –basats en documentació d'època tardana– també hauríem d'escriure *Llansá*, i no pas el correcte *Llançà*. Ja ho havíem comentat. Per cert, *coma* i *valleta* són sinònims. Nosaltres ens recolzàvem en les obres de filòlegs catalans, eminents especialistes en estudis d'onomàstica. Ara, això sí, no n'hi ha cap de Llançà, també són persones foranes, per tant, deixem-ho aquí; ara sí.

Joan Badia-Homs

Vicenç Pujarreda

■ *Aproximació al patrimoni llançanenc (III)*

JOAN M. PAU I NEGRE

JOAN M. PAU

Quan arribi el dia que quedin pocs xiprers, perquè hauran estat destruïts, seran mitificats com a tòtems protectors de les nostres cases, els nostres horts i vinyes, el nostre vell cementiri.

JOAN M. PAU

A Llançà queden pocs bosquets de xiprers –qui sap si encara salvables? De vegades la destrucció, la degradació, són ja irreparables: aleshores, fidel, només resta la càmera, per deixar-ne constància, per extreure'n, encara, alguna imatge bella i colpidora. No tan sols perquè en resti memòria, sinó de vegades com una crida a conservar l'arbre tenaç, a tornar la dignitat a un espai, a una contrada.

Maria Àngels Anglada

Xiprers arrenjerats sobre la plana,
Inscrits des de les hortes als sorrals,
Poseu fris als embats de tramuntana
Rimant les altes flames vegetals
En un joc repetit de verticals.
Ratlleu de verd obscur platja i vessana
Soferts com espartans, intemporals.

Montserrat Vayreda

JOAN M. PAU

Arbre gòtic, menhir vegetal, signe d'admiració.
Estàtic, hieràtic, irònic –es planta als cementiris
i és el símbol de l'hospitalitat–.

Josep M. Dacosta

A la plana de l'Empordà, molt sovint els camps es
veuen vorejats per les altes filades dels xiprers.
Són una nota constant i característica de la plana
empordanesa, perquè la protegeixen de les
envestides de la tramuntana...

Anna Maria Dalí

JOAN M. PAU

JOAN M. PAU

Entrevista a Montserrat Mompó i Angli, periodista Directora del programa "Continuarà", de TVE Catalunya

CARLES MOLINS I RODRÍGUEZ

P

ersona ben predisposada, de caràcter obert i entranyable, permetem que ella mateixa es presenti:

Vaig néixer a Caldes de Montbui (Barcelona), el 23 d'agost de 1952. Vinc d'una família d'hotelers, activitat que no vaig seguir per passar al periodisme, professió del meu marit, Emilio López Valls, periodista com el seu pare. La meva germana bessona, Maria Dolors, també està casada amb un periodista esportiu, Santiago Gargallo, de TVE i altres mitjans. Curiosament, ells també estieugen a Llançà, però jo vaig descobrir aquest racó de la Costa Brava fa molts anys, gràcies a la meva família de Caldes, assidus de Llançà.

Sóc periodista i des de fa vint-i-cinc anys treballa a TVE, al centre de Sant Cugat del Vallès. He format part de les redaccions dels Serveis Informatius i de programes com *Giravolt* i *Catalunya a fons*. Finalment, em vaig especialitzar en temes culturals i fa onze anys que sóc la responsable, com a directora, del programa *Continuarà*. Va ser una aposta per destacar els diferents valors del món cultural, de gran acceptació i amb llarga trajectòria dins els programes en català de TVE. Actualment és el programa més antic de la graella del circuit català. El secret de l'acceptació per part de l'espectador és l'entusiasme i el treball de tot un equip, que s'ha mantingut des del primer dia. *Continuarà* s'emet per La 2 de TVE, a les 12.30 dels divendres.

A Llançà recordo llocs emblemàtics com la vella platja de la Gola. Passejar per aquí, si la tramuntana et deixa, et permet anar fins a la platja de les Assutzenes, o seguir el camí de ronda fins a la Farella. Veure sortir el sol des de la meva terrassa de Sant Carles, és una imatge fantàstica.

– **Quines circumstàncies varen dur-la a Llançà i quines causes la van fer decidir a triar el nostre poble com a lloc de vacances?**

– La meva relació amb Llançà es deu als meus tiets, Joan Angli i Maria Rosa Garriga, que cada estiu llogaven una casa a l'últim carrer del Port, davant d'on hi havia abans la llotja del peix. Allà ens acollien

amb els meus cosins. Aleshores, anar des de Caldes de Montbui a Llançà, amb les carreteres de l'època, sense autopistes, era una aventura de més de tres hores, amb les parades per fer pipí o prendre un refresc per mitigar la calor d'aquells cotxes sense aire condicio-

nat. Veure el mar i la platja del Port era el millor premi. La meva tieta Maria Rosa continua amb la seva casa del carrer de la Miranda i passa encara els estius aquí, com bona part de la família.

– **Què li atrau més de Llançà?**

– La tranquil·litat dels matins. Mentre la família encara dorm, amb la meva germana Dolors, anem a buscar croissants o xuixos a l'Ebre i aprofitem els primers raigs del sol a la platja. Sortir en barca és l'altra de les meves aficions, però com que no en tenim, sempre s'agraeix alguna invitació de tiets o cosins o d'un altre amic, entusiasta de Llançà, Josep Aguilar, el conegut *Terminator*.

– **Troba a faltar quelcom important al nostre poble?**

– Crec que no li falta res. Bé, una mica més de seguretat, un fenomen habitual a la vida d'ara. Tancar bé portes i finestres és la solució elemental. Llançà ha crescut en població i mereix més presència de mossos i vigilància.

– **Després d'uns anys, Llançà s'ha fet gran, sí. Ha considerat que aquest creixement dugui a una degradació del que els estiuejants volen gaudir?**

– Llançà ja no és aquell poble idíl·lic, de postal, de la dècada dels 70. No es pot parar el progrés. No ha patit el ferotge augment d'altres llocs, però és tasca de l'Ajuntament controlar el creixement desorbitat per mantenir la imatge que l'ha fet especial. Una zona privilegiada de l'Alt Empordà.

Arxius

– Sembla que la gràcia del “sol i platja” encara ofereix efectes positius quan es tracta d’atraure turistes, però cada vegada més s’han d’ofertar nous i millors serveis d’esbarjo. Li sembla que Llançà ofereix alternatives atractives?

– Sí. La tranquil·litat que busca la gent per gaudir d’unes vacances. La natura, el mar i uns voltants impressionants. Baixar al fons de les cales, explorar llocs com Sant Pere de Rodes o pujar a la serra de l’Albera. El poble té una gran activitat cultural, amb l’organització de molts actes i festes populars. També hi trobem una gran tradició gastronòmica, bons restaurants, amb estrella Michelin i tot. Per al públic habitual de Llançà, no cal res més. Per a qui vol altre tipus d’activitat, la nit de Roses és l’alternativa.

– Quines activitats omplen el seu temps lliure?

– Passejar el *Mimo*, el gos Golden Retriever, que és el nostre nen preferit, ja que els meus fills, l’Emili i l’Òscar, no estan per la tasca de fer-nos avis. També, anar en bici al Port de la Selva o fer excursions a llocs com el castell de Requesens, Sant Quirze de Colera o els volts de la Vajol. A l’estiu, per a la meua professió és una bona base assistir a les jornades del Festival de Peralada.

– Els canals de televisió pública ofereixen una programació per a gustos heterogenis, però sempre acaben essent les cadenes privades les que aconsegueixen les millors quotes d’audiència. Què en pensa?

– No hi veig solució. Les privades juguen amb els sentiments més primaris de la gent. No volen cultivar el públic, només guanyar diners. El lema és “Tot s’hi val”. Espero que la pública intenti cobrir el que no fan les privades: concerts, temes culturals o aquell teatre dels *Estudio 1* de fa anys. De qualsevol manera, el món d’Internet, els mòbils, els DVD o els iPod són elements que fan canviar constantment la televisió convencional. I més que canviarà. Som al segle XXI...

ARXIU

– En algun moment vaig llegir: “El propòsit del periodista és proporcionar a la ciutadania la informació que necessita per ser lliure i capaç de governar-se a si mateixa”. Què li sembla?

– Com a frase, perfecta. Però, per als interessos polítics i econòmics, no és així. Tothom ens vol governar. I no ho dic amb sentit polític, sinó comercial. Només has de veure una mateixa notícia en una TV o en una altra, sembla diferent. I no entrem en el món de la premsa, perquè encara és més terrible.

– Per tal d’aconseguir una equiparació real entre homes i dones, s’ha dit que la professió periodística estava interessada en la introducció progressiva de la “perspectiva de gènere”. Quin és l’estat de la qüestió?

– S’ha avançat molt i en poc temps. Encara hi ha molt per fer. Com que les dones fins fa poc no podien dir res, s’han hagut de protegir. Avui hi ha més dones periodistes a les redaccions. La igualtat entre gèneres és allò ideal, per això hem de lluitar.

– La forma de seleccionar notícies, el llenguatge que s’utilitza, les imatges, influeixen en la percepció que els ciutadans en reben. Ha conegut algun cas d’intencionalitat manipuladora en oferir informació?

– Sí, ho he vist a tots els mitjans. No crec que sempre hi hagi intencionalitat, però la persona que fa aquella informació està decantada políticament i potser no ho pot evitar. Ella ho veu així.

– Sembla ser que l’ens estatal es preocupa d’oferir una programació diversificada i de qualitat. En mans de qui es troba la decisió per establir si un programa és apte o no per ser emès?

– Bàsicament, els caps de programes. Ells són els triats per decidir-ho. I el sentit comú dels directors.

– Per últim, a grans trets, quin és el procés de gestió d’un programa?

– Com he dit, porto onze anys al capdavant de *Continuarà* i la base de l’equip és la mateixa de l’inici. Cada redactor s’encarrega d’un tema de teatre, escriu sobre un llibre, visiona una pel·lícula o tracta d’art o de música. Compartim notícies i contactes. L’activitat cultural de Catalunya moltes vegades és massa centrada a Barcelona. Una qüestió de costos per desplaçar les càmeres. La feina menys agraiada és el muntatge de tot el material, decidir què entra en només vint-i-cinc minuts de programa, elaborar el producte final perquè arribi puntualment a les pantalles de TVE. I que sigui atractiu, setmana rere setmana, per als nostres seguidors.

Molt agraïts, per donar-nos a conèixer aspectes importants de la seva vida i de la relació amb Llançà. Per molts anys en puguem gaudir tots plegats!

VICENÇ PUMAREDA

L. ROISIN

■ *La Farella*

D'ahir a avui, els anys passen de pressa. D'aquella *playa muy agradable para los veraneantes*, en la imatge antiga de Roisin, orfe de cases i xalets, roca i aigua, a la d'ara, més poblada de pins –lloat sia Déu!– i també d'edificacions. La histò-

ria d'una platja, d'unes platges més exactament –on jeuen vells records potser inconfessats– és part de la història del poble.

Els tres arcs de la Farella, malgrat tot, segueixen incòlumes generació rere generació, dibuixant la silueta d'un racó privilegiat, a redós de la tramuntana.

VICENC PUJAREDA

VICENC PUJAREDA

■ *El tren de l'Empordà: un servei vital*

JOSEP M. LOSTE I ROMERO

Ara que ja se sap que el TAV no arribarà a Girona, com a mínim, fins al 2012 (a banda de la incertesa del pas d'aquest "gran tren" per la ciutat de Barcelona), seria un bon moment per posar, per aplicar, una mica de sentit comú a la qüestió ferroviària a la nostra demarcació i, molt especialment, a la comarca de l'Alt Empordà. Això hauria d'implicar el manteniment de l'estació del tren convencional al centre de Figueres i la posada en marxa, com més aviat millor, d'una línia de rodalies Portbou-Girona i Girona-Portbou (amb una connexió des de la capital gironina a Barcelona), que signifiqués un impuls, un esperó, per a la millora de la mobilitat entesa com a qüestió fonamental, arreu de les comarques gironines i particularment a la nostra comarca.

Ara és un bon moment per endegar una profunda reflexió sobre les deficiències de la xarxa ferroviària convencional, tant en l'àmbit dels viatgers com en el de les mercaderies, a tot el país en general. Cal tenir en compte que ens trobem en els inicis d'una crisi econòmica i energètica important, la qual cosa fa més necessari que mai un racional retorn al tren. Ara és un bon moment, repeteixo, des de la societat civil, des del món econòmic, social i administratiu, per exigir als poders públics (sobretot al binomi ADIF-RENFE i al Ministerio de Fomento) racionalitat, justícia social i respecte a l'equilibri territorial. Ara és l'hora de demanar molt seriosament que les diferents institucions públiques del territori es mullin per tal d'aturar les greus discriminacions, les grans mancances històriques, que pateixen els usuaris

La nostra vella estació, un servei necessari.

Baixador i túnel de Garbet,
una platja a l'abast del
tren.

SNT

del transport públic a la nostra nació catalana i, especialment, a la regió de Girona. Un darrer exemple d'aquest desequilibri territorial en la qüestió de la mobilitat el tenim en l'anomenada "devolució exprés": només s'aplica, d'ençà del dia 1/6/07, als usuaris dels trens de rodalies de l'àrea metropolitana de Barcelona. I la resta del país? Que potser no existeix? Que no paga també els seus impostos?

A banda d'aquests terribles greuges comparatius territorials, el més negatiu de tot és la incertesa dels usuaris del tren convencional a causa de les amenaces de reducció de serveis o, pitjor encara, d'una possible supressió de l'estació del tren del centre de Figueres i, en conseqüència, de la línia de viatgers del tren convencional entre Figueres i la frontera francesa, la qual cosa seria un cop mortal per a tota la comarca de l'Alt Empordà i, indirectament, també, per a tota la regió de Girona. Ara és el moment oportú per deixar enre- re les polítiques eixorques i fracassades i encarar el futur agafant el rave per les fulles. Ara és el moment adequat del retorn del tren a tot el país. Cal tenir molt present que, a hores d'ara, tenim ja algunes respostes, certes, sobre la qüestió ferroviària altempordanesa: 1/ A l'estació "metafísica" de Vilafant no s'aturarà cap tren d'Alta Velocitat, serà una simple PAET. 2/ No es farà la Variant Nord del tren convencional, per la qual cosa, si desapareix l'estació del centre de

Figueres, també desapareix la línia Figueres-Portbou. 3/ La futura línia del TAV només podria absorbir, assimilar, entre un 15% i un 20% de les mercaderies que actualment passen amb camió, per carretera, per la Jonquera. La qual cosa implica que si no es dignifica la línia de Portbou, en un futur proper, el col·lapse de camions per carretera pot ser monumental, cosa que pot contribuir a fer perdre competitivitat a les empreses d'arreu del país.

En síntesi, davant d'aquests fets evidents, davant la tossuda realitat de cada dia, tot sabent i tenint en compte que el tren, la mobilitat ferroviària (viatgers i mercaderies) és una qüestió social primordial, es fa necessari un retorn al tren de debò. Es fa necessari que els nostres polítics, els caps de les nostres institucions democràtiques, els líders de la societat civil i la ciutadania en general, s'impliquin i es comprometin per defensar, d'una forma justa, democràtica i efectiva, l'estació del tren convencional al centre de Figueres –el soterrament de la via, tal com s'ha fet a Vic– i la dignificació del conjunt de la línia fèrria entre Barcelona-Girona-Portbou-frontera francesa. És l'única alternativa per fer possible una mobilitat sostenible i un creixement econòmic ordenat a la nostra comarca de l'Alt Empordà, així com a la meravellosa contrada de Llançà i l'Albera marítima-el cap de Creus.

Llançà al cor

■ Impressions d'un nouvingut

JOSEP SERRANO I DEVANT

Ja fa molt temps que conec Llançà, gràcies a una amiga que ens convidava de tant en tant a la segona residència que la seva família té a les Carboneres. Fa més o menys dos anys que vàrem decidir adquirir una propietat aquí i puc aprofitar les estades, menys sovint del que voldria, i gaudir de certa tranquil·litat que em permet assaborir tot l'entorn, calcar-lo a la memòria, per tornar-hi encara que sigui lluny d'aquí. D'aquestes impressions, volgudament subjectives, és del que vull parlar-vos. Pinzellades imprecises, de vegades potser equivocades, com vistes a través d'una lent entelada, que m'admiren cada vegada que hi penso. Arribo a Llançà per la carretera de Figueres, recta i planera fins arribar a la cruïlla de Garriguella, el que era pla llavors esdevé muntanya. Em costa pensar que trobaré el mar, després de veure la

plana tancada per sobre de Roses amb ferrenya serralada. Tinc la impressió que en aquella ratlla s'acaba el país, cada vegada em meravello de veure que no és cert. En un punt on la carretera passa per un tall fet a la muntanya, veig el mar durant deu segons. Encara m'hi resisteixo, penso que no pot ser el mateix mar que veia a la badia, que aquest mar és més enlairat, quina bestiesa!... Llavors torno a perdre'l i no el retrobaré fins que entrem a Llançà.

En deixar la carretera que em duria a Portbou, miro a la meva esquerra i veig la muntanya que comença allà mateix, i a l'altre costat un miracle. Allà on espero penya-segats hi ha un rerepaís, un afegitó impensat, una llengua de terra i el poble. I el mar sé que hi és, no en veig cap senyal, però sé que hi és. Res em fa pensar que sóc a la costa, he vist alguns horts ben cuidats i em sorprèn veure tarongers i llimoners, com a les terres de

RESTAURANT CAN QUIM
Verge del Carme, 5 - Tel. 972 38 05 37

LA TAVERNA DE CAN QUIM
Plaça Catalunya, 1 - Tel. 972 12 11 87

El Port de Llançà

Amb la
Cultura
i les
Tradicions

Llançà

Av. Reina Fabiola, 2 – Av. Pau Casals, 13
LLANÇÀ

VICENT PUMARBA

llevant. N'hi ha en els patis, i també palmeres. Amb els ulls plens de colors arribo a la trama urbana del poble, on em tranquil·litza el feinejar reposat dels vilatans, sense la babèlica confusió que regna en els pobles del nostre litoral. Més aviat un trastejar serè, que no fa gaire cas de si és l'hivern o l'estiu, de si som dels qui vénen i van, o dels qui sempre hi són. Això em dona la sensació de trobar-me a casa.

Una bellesa primigènia, antiga, visceral, una paleta de colors forts, una bellesa pètria, nua, enlluernadora, em ve a rebre quan vaig a les platges de Llançà. Certament existeixen platges més còmodes, on no cal ficar-s'hi amb sabates d'aigua, o de més grans, on hi caben milers de persones, però per mi no hi ha color. Platges quasi verges, amb vegetació natural, amb fons complicats però naturals a la fi, amb l'experiència increïble de la platja plena i poder escoltar alhora el cant dels ocells. Per la seva orografia, aquestes platges disposen de nombroses talaies per gaudir de la vista del mar. Especialment en temps d'oratges m'agrada anar-hi i, ben acompanyat, contemplar la fúria de l'aigua. Confesso que prefereixo venir a la tardor o a la primavera, fins i tot a l'hivern, més que no pas a l'estiu. És a l'hivern quan es fa més palès el caràcter fort d'aquesta terra, quan la tramuntana deixa el poble adormit, feinejant de portes endins, i la natura es mostra amb tota la seva duresa. Tinc una sensació d'inseguretat, de petitesa, de repte, que em fa frisar. Però m'agrada saber que la natura desfermada forma part del paisatge i que els cels

nets vindran i la llum càlida i dolça, que segueix a la tramuntana, tornarà.

En dies de vent, si encerto algun lloc a redós i amb bona vista, puc copsar el país en tota la seva bellesa. És llavors quan em transporta a sensacions llunyanes i sento el bategar de civilitzacions antigues, de temps remots, del paisatge i el mar. Quan me'n vaig, sóc un altre. M'he revifat, m'he asserenat i apaivagat, gaudeixo d'una percepció nova i neta.

Una altra cosa que m'ha cridat l'atenció de Llançà és la diferència entre el Port i la Vila. Sense deixar de ser el mateix poble, que a la llarga estarà tot enganxat, avui encara es palpa la diferència. De vegades m'he sorprès en baixar de casa –al poble estic encarat a ponent i un xic alt–, per anar al Port. He sortit amb un ambient sec i calorós, i en arribar prop la platja la temperatura canvia i també el grau d'humitat, sol haver-hi l'airet que ve de mar. Alguna vegada he hagut de tornar a buscar alguna peça de roba per no passar fred.

També tot sovint, ho he comprovat moltes vegades, he observat la llengua de boira que ve de mar i que alguns matins embolcalla part del poble. Només agafa de darrere l'església cap a l'oest i des de l'església cap a llevant hi toca un bon sol. No em direu que no és un fenomen rellevant. La sensació deu ser ben diferent per als que es troben dins la boira.

Bé, el cert és que no acabaria i el seny em diu que he de fer punt i prou. Les coses que duren massa, cansen.

■ *L'èxode dels refugiats*

HELENA POL

El 20 de juny passat, es va celebrar el Dia Mundial del Refugiat. António Guterres, alt comissionat de Nacions Unides per als refugiats, explica que "avui en dia ens enfrontem a allò que possiblement sigui un dels majors reptes del segle. Prop de 40 milions de persones de tot el món estan en situació de desarrelament i s'han vist obligades a fugir de la violència i la persecució. És probable que en el futur siguem testimonis d'un nombre cada vegada major de persones que es desplacen. Moltes d'elles aniran a la recerca d'oportunitats econòmiques i un millor nivell de vida, o potser escaparan de la degradació mediambiental i els desastres naturals. Altres es veuran obligats a fugir

d'Estats que s'esquerden, devastats per la brutalitat i el perseguiment. Però, en la majoria dels casos, les persones fugen per una combinació de tots aquests factors, que junts provoquen una autèntica situació tempestuosa de pèrdua i desplaçament".

L'Agència de l'ONU per als Refugiats (ACNUR) ha anunciat aquest any que el nombre de refugiats al món ha augmentat per primera vegada des de 2002, a causa, majoritàriament, de la crisi d'Iraq. L'informe "Tendències mundials 2006" de l'ACNUR revela que el total de refugiats sota el mandat de l'agència va créixer un 14% l'any passat, arribant gairebé als 10 milions, el nivell més alt des de 2002. Aquestes estadístiques de l'ACNUR no inclouen uns 4,3 milions de refugiats palestins a Jordània, Síria i els territoris palestins ocupats, que es troben sota l'Agència d'Ajuda i Treball de les Nacions Unides per als Refugiats Palestins en el Pròxim Orient (UNRWA).

Per tant, hem de fer front a un problema de primera magnitud, conseqüència inevitable de les guerres, els Estats autoritaris i les injustícies. La intolerància, que freqüentment és a l'arrel dels desplaçaments interns i dels fluxos de refugiats, és també present en alguns dels països als quals els refugiats arriben. En lloc de trobar comprensió, moltes vegades es troben amb sentiments de desconfiança o menyspreu.

Barcelona, ciutat refugi d'escriptors

El PEN català forma part des de l'any 2006 de l'ICORN (International Cities of Refuge Network), una xarxa de ciutats refugi que acullen escriptors en perill, refugiats de les lletres. El primer escriptor escollit per venir a Barcelona és Salem Zenia.

Algèria és un país fascinant i complex, amb una història recent que marca la situació actual, difícil de traçar en poques línies. La

Salem Zenia, un escriptor berber a Barcelona.

Guerra Civil argelina va ser un llarg conflicte armat que va enfrontar el govern i diversos grups rebels islamistes, l'any 1991. Es calcula que varen morir entre 150.000 i 200.000 persones, entre les quals hi havia més de 70 periodistes, que intentaven informar sobre el conflicte. En un Estat mancat de democràcia, els periodistes, activistes i persones crítiques amb el règim, pateixen intimidacions i fortes pressions. Quan parles amb periodistes dels diaris amb més llibertat del país –El *Watan*, el *Khabar* o *La Liberté*– es percep l'anhel dels joves periodistes per tenir llibertat a l'hora d'escriure, malgrat que són frenats per la prudència dels directors dels diaris, d'anteriors generacions, conscients que existeixen uns límits encara difícils de passar. Potser el refugi d'un espai físic lliure pot ajudar Salem Zenia a sentir la seva ment alliberada de les pressions de la dictadura i del fanatisme religiós que també l'amenaça.

Salem Zenia, poeta i novel·lista en llengua berber, va néixer el 26 de setembre de 1962 a Fréha (Tizi-Ouzou), en la coneguda Cabília argelina. L'abril de 1980, Zenia va participar en diverses manifestacions de l'anomenada "Primavera berber". Des d'aquest moment es converteix en un militant de la causa amazigh, però sobretot de l'acció cultural. És el naixement del Moviment Cultural Amazigh (berber), que duia en el seu si una renovació i reivindicacions essencials, com el reconeixement de la realitat amazigh del poble algerià, les llibertats democràtiques, col·lectives i individuals i, sobretot, el reconeixement i la promoció de la llengua amazigh i la seva introducció dins el sistema educatiu. I un Estat laic. Durant les primeres manifestacions, es va desencadenar una gran repressió sobre la regió i per primera vegada la tortura esdevingué sistemàtica.

Entre 1990 i 1995, Zenia va treballar de periodista al setmanari regional *Le Pays/Tamurt*, on s'ocupava de les pàgines en llengua berber. Tres anys més tard, va fundar la seva pròpia revista, *Iz'uran*, amb la intenció de promoure la literatura berber. El 1994, en plena guerra civil, els cabilencs van boicotejar l'escola durant un any, en resposta al fet que el tamazigh hagués estat introduït a les escoles de la república, no sense dificultats.

La seva primera obra literària és un recull de poemes, *Tirga n Yidir (Els somnis de Yidir)*, publicat el 1993 a París per l'editorial Harmattan, amb traducció francesa. Dos anys més tard, publica la seva primera novel·la, *Tafrara (L'alba)*. *Tafrara* és la sisena novel·la a Algèria íntegrament escrita en berber, després de les d'Aliche, Mezdad, Sadi i U Hemza. Hem de destacar que Zenia és dels pocs escriptors cabilencs que recorre al lèxic d'altres dialectes berbers. Si la primera novel·la estava situada en els anys 80, la segona, *Iyil d wefru*, publicada el 2003, aborda la societat de la Cabília dels anys 90, caracteritzats per una recerca de la identitat no resolta i la irrupció brutal de l'islamisme enmig d'una gran crisi econòmica del país. L'any següent apareix *Tifsiwin (Les primaveres)*, recull de poesia.

El tamazigh, que és una llengua primordialment oral, ha iniciat el seu pas a l'escrit fa només un segle i mig, gràcies a un grup d'algerians i, principalment, als pares blancs, durant la colonització. Actualment es continua promovent aquesta llengua, que transmet una vella cultura de més de tres mil·lennis i que, segons Zenia, cal compartir amb la resta de la humanitat en pau. Cal veure els refugiats com a persones que, per diferents tipus de dificultats, són expulsats del país i obligats, si la fortuna els acompanya, a començar en una altra terra, lluny de la seva.

Marc Serradell Macau
CORREDOR D'ASSEGURANCES COL·LEGIAT
C. Rafel Estela 6 17490 Llança
Girona - Spain T/F + 34 972 380 993
www.atacstrategics.com marcs@intercom.es

Estan preparats per fer front als riscos del segle XXI?

Consultoria de riscos

per a empreses i particulars

HOSTAL
CAN NARRA

Especialitat en peix

Carrer Castellar, 37
Tel. 972 38 01 78
EL PORT DE LLANÇÀ

*Fiscal • Laboral • Mercantil
Comptable • Assegurances*

Nicolás Salmerón
(pàrquing bombers)
Tel. i Fax 972 12 09 94
17490 LLANÇÀ

ZURICH ASS.
J. BUXEDA
AG. 170066-5

”la Caixa”

**CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS
DE BARCELONA**

GODOY I ASSOCIATS CORREDORIA D'ASSEGURANCES, SL

pi i margall, 1, pral. b - tel. 972 50 02 35 - fax 972 67 29 48 - 17600 figueres

tomàs mieres, 5, esc. 2, 1er. f - tel. 972 20 31 78 - fax 972 20 38 09 - 17005 girona

av. pau casals, 25-27, 1r. tel. 972 38 05 00 - fax 972 38 14 63 - 17490 llançà

ctra. vella, 9 1r - tel. 93 848 40 57 - Fax 93 848 40 58 - 08470 sant celoni

Vida i Pensions

Especials

Particulars

Les Persones

L'Empresa

Els Vehicles

www.godoy-ca.com

Professionals de confiança